

Kausz József

Legyen egy akol és egy pásztor

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Kausz József
Legyen egy akol és egy pásztor

Nihil obstat 3558/1940.
Dr. Vincentius Kovács canonicus,
cens. dioec.

Imprimatur.
Vácii, die 20.-a Junii 1940.
†Stephanus
Episcopus.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv Hévízgyörkön jelent meg 1940-ban, a Keresztény Nemzeti Nyomdavállalat Rt. (Pápa) nyomtatásában. Az elektronikus változat a hévízgyörki egyházközösség engedélyével készült. (Kausz József Hévízgyörk plébánosa volt 1926-tól 1957-ig, nyugdíjba vonulásáig.)

A könyvet Tegze József vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
A vallási művelődés kötelezettsége	4
Egy Isten, egy Vallás	5
Egy Akol	8
Egy Akol utáni vágy	12
Egy Pásztor	16
Keletiek és az egy Pásztor.....	20
Egy Pásztor és a nyugati egyházszakadás.....	22
Az Egyház csalatkozhatatlansága	25
A csalatkozhatatlanság és a felekezetek	28
A hitújítás öngazolási kísérlete	34
Jelszavas kereszténység	40
Becsületes ember nem változtatja hitét.....	42
Az Egyházon kívül nincs üdvösség	42

A vallási művelődés kötelezettsége

Korunk divatos jelszava: nagyhangon dicsekedni a kereszténységgel és előszeretettel emlegetni Krisztust. Ha azonban magunk köré tekintünk, azt vesszük észre, mintha sok lélekben megrendült volna a hit. Sokan távol állanak attól, amit a vallás helyes fogalma tőlük megkíván. Úgy vélekednek, hogy lehet valaki jó keresztény anélkül, hogy a gyakorlati életben a maguk teljességében megvalósítaná a krisztusi elveket. Kevesen érzik át, hogy a krisztusi tanokat bele kell szőni a mindennapi életbe. Ennek az át nem érzése vonja maga után, hogy a kereszténység hangoztatása mellett vakvágányokra siklott korunk erkölcsi felfogása, ferde fogalmak kavarognak az Istenről, az Egyházzal. A téves felfogások következménye, hogy sokan a hitet és az életet könnyelműen szétválasztják. Azt hiszik, hogy az igazi kereszténység alapján állnak, de nem veszik észre, hogy a kereszténységet semmivel sem becsülik többre, mint amennyire becsüli egy politikai párt saját felfogását. Korunk kereszténysége valójában messze jár az igazi, kinyilatkoztatásbeli kereszténységtől. Ez a torzkép mutatkozik a világ életének minden érdekerületén.

Ezt mutatja a világpolitika, az egyes országok egymáshoz való viszonya, a politikai harcok, a falusi és városi élet. A keresztények nagy része a kereszténység alatt ma csak a zsidóktól való megkülönböztetést vagy a zsidók iránti ellenszenvet érti. Kereszténységünk mellett kevés érdeklődést tapasztalunk a krisztusi igazságok iránt, ami maga után vonja, hogy a kinyilatkoztatott igazságokat maguk a keresztények sem veszik komolyan, hanem a vallás mellékes tartozandóságának tekintik.

A gondolkodó, a hívő lélek megdöbbenve észleli ezeket a jelenségeket s önkéntelenül is felveti azt a kérdést: Miért is van ez így?

A miértet kergetése közepette a legelsőnek kínálkozó felelet ez lenne: Az emberek elvesztették hitüket. Meggyengült a Krisztus istenségében, a föltámadásban és az örökéletben való hit. Ez talán túlságosan erősen hangzik. Annyi azonban bizonyos, hogy a mai ember gondolatvilága forrong, kavarog, a vallási kérdések terén sok a tévelygő, sokan önkéntelenül is a hamis eszmék, vallási fölfogások útjain járnak. Amint jelentkeznek az egyes emberben, így található a nagy tömegben is.

És ha még egy másik miéltre is akarunk választ adni, akkor azt kell mondanunk, hogy mindez azért van, mert a lelkekben hiányzik a kinyilatkoztatott isteni igazságok világos ismerete. Az ismeret hiánya szüli, hogy sokakat elbódítanak a vallásra vonatkozó hamis jelszavak s ennek következtében, hol ide, hol oda sodródva, lelki egyensúlyukból teljesen kiforgatva, legnagyobb lelki bizonytalanságban élnek.

Ma, amikor a műveltségi színvonal minden téren magas, ismereteinknek vallási kérdések terén is arányban kellene lenniük műveltségünkkel. Erre különösen szükségünk van, amikor a keresztény világnézetnek annyi nyílt és titkos ellensége van, és amikor az ellentábor hatalmas felkészültséggel veti táborba erőit. Amikor istentelenek állnak szemben az istenhívőkkel, amikor a szervezett újpogányság Krisztus művére, az Anyaszentegyház megsemmisítésére tör. Ez a harc annál veszedelmesebb, mert nem a pogányokkal állunk szemben, hanem megkeresztelt keresztényekkel, akik tudományos felkészültségben nem egyszer túlhaladják erőinket. Gondoljunk csak a múlt század zseniális, örült filozófusára, Nietzschére, akinek ha nem is sikerült megdönteni az Egyházat, annyit mégis elért, hogy még ma is százezrek vallják profétájuknak, esküsznek rá és zászlója alatt küzdenek a krisztusi igazságok ellen. Elvei forradalmasították, változtatták meg nem egy államban a politikai és eszmei berendezettséget, sőt zártak be nem egy templomot is. Ugyanezt bizonyítják a jelenben tapasztalható egyházellenes törekvések és véres üldözések. Látjuk, hogy egyes országokban az istentelenség profétái és diktátorai a végső csapást készülnek mérni az Egyházra, hogy letiporják, szétzúzzák és megsemmisítsék.

Amikor a lelkeket megtévesztő nagymérvű veszedelmet és a kíméletlen harcot szemünk előtt látjuk, akkor a hit világos ismereteire oly szükségünk van, mint az ital vízre az életben. Meg kell ismernünk hitünk szépségeit, tudnunk kell: mit és miért hiszünk, miért valljuk, hogy a katolikus Egyház Krisztus igaz Egyháza. Amíg ez a meggyőződéses hit nem járja át lelkünket, addig minden keresztény színezetű szervezkedés csak élettelen keret, amelyből az első megpróbáltatásnál kihullanak tömegeink, mint ezt a közelmúlt spanyol példa bizonyítja.

Pascal korának egyik legnagyobb bölcse szörnyetegnek nevezi az olyan embert, aki szándékosan nem akar tudni az örök életre vonatkozó igazságokról. Ha ez igaz, akkor a mai korban sok szörnyeteg él.

Csak körül kell tekintenünk, s be kell vallanunk, hogy a krisztusi örök igazságok elmosódtak a lelkekben. Sokan a világosság forrásától eltávolodtak, s kihalt bennük a tevőleges hit, nem ismerik sem Krisztust, sem földi országát, az Anyaszentegyházat. Pedig minden ember előtt a kérdések kérdése: Krisztus a várva várt Megváltó, valóságos Istenember-e, aki minden ember számára igaz tanítást adott? Alapított-e Egyházat, melynek Krisztus meghagyása szerint a világ végezetéig tisztán és hamisítatlanul tanítania kell minden ember számára azt, amit Ő parancsolt?

E kérdések mellett senki sem haladhat el közömbösen, ha komolyan veszi Krisztust és a kereszténységet. Ezért minden keresztényre nézve legfontosabb kötelesség: megismerni Krisztus igaz Egyházát.

A hívő ember nyíltságával kiáltom minden jóindulatú ember felé: Ne járd az önalkotta vagy emberi alapokra fektetett zavaros hit útjait, hanem hallgass Arra, aki oly egyszerűen mondotta önmagáról: „Aki engem követ, nem jár sötétségben.” E szavakkal Krisztus szól hozzánk s figyelmeztet, ne járjunk sötétségben. Azt kívánja tőlünk, hogy becsüljük meg azt az Aklot, melyet Ő készített számunkra, az Egyházat. Fogadjuk úgy, ahogy ő adni akarta, teljes egészében. Kérjük a Szentlelket, világosítsa fel értelmünket. Mi pedig nyissuk meg elménket az igazság számára. Győzzük meg a világot, hogy az egész kereszténységnek Krisztus egy igaz Aklában van a helye, hogy ez az egy Akol s egy Pásztor fenséges ígérete mielőbb beteljesedjék.

Az igazság útjait járom. Bátran hirdetem: Az én Uram és mindenem hitét, hogy aki kezébe veszi ezt a könyvet, megtalálja az Örök Igazságot, a biztos és egyenes Utat és az Élet forrását.

Egy Isten, egy Vallás

Van Isten, a világ legfőbb Ura és a mi jószágos Atyánk. Akiben és Akinek hinni kötelességünk. Ez az igaz értelemben vett isteni kinyilatkoztatás alapigazsága.

Ez az igazság magában foglalja függésünket Istentől, hatalmának elismerését, akaratának megfellebbezhetetlenségét, szolgaságunk tudatát, az Isten Atyaságát és az ember Istengyermekségét, mindent, ami az Isten és ember közötti kapcsolatnak része vagy folyománya.

A kinyilatkoztatott vallás tanítása szerint Isten az embert természetfeletti életre teremtette. Ennek a tanításnak szükségszerű folyománya, hogy az embernek a valláshoz tartozó igazságok és kötelességek ismeretére kell jutnia. Ezért Istennek mintegy kötelessége volt megismertetni az emberiséggel az üdvösség elnyeréséhez szükséges eszközöket és megadni annak a lehetőségét, hogy ezek minden embernek hozzáférhetőek legyenek. Lelki hatalommal kellett felruházni valamely földi tekintélyt, mely az ő nevében tévedés nélkül tanítsa az emberiséget az örökélet elnyerésére szükséges igazságokra és kötelességekre. Az ember részéről pedig kötelesség ezt az Istentől rendelt tanítói tekintélyt elfogadni, neki engedelmessé válni és tanításához alkalmazkodni.

Ebből önként következik az is, hogy az embernek azokat a föltétlen igazságokat keresnie kell, melyek az örökéletre vezetnek és köteles szabad elhatározással életét a megismert igazságok szerint berendezni. Ez oly igazság, melyet elismerni legelemibb kötelessége mindenkinek, aki hiszi, hogy az emberi élet végcélja az örökélet. Ez az igazság magában foglalja azt a követelményt is, hogy a vallásnak, melyben az ember végcélját elérheti, egynek kell lennie, mivel az Úristen minden emberrel, minden időben egyenlő módon akar kapcsolatot teremteni. És ennek az egy vallásnak rendezett egészét kell képeznie, melyet saját egyéni belátása, vagy kénye-kedve szerint változtatni senkinek joga nincs.

Kétségbevonhatatlan igazság, hogy minden embernek Istenhez való viszonya ugyanaz: királyé-koldusé; gazdagé-szegényé; tudósé-tudatlané; férfiúé-nőé. Ha egy a viszony, egyeknek kell lenniök Istenhez való kötelességeinknek is. Nem tételezhető fel, hogy az Úristen a nemzetek elosztása, műveltségi fokozata vagy felekezeti hozzátartozandósága szerint kívánná az emberektől, hogy szolgáljanak neki. Ebben az esetben meg kellene engednünk, hogy külön Istenük van a magyaroknak, az olaszoknak, franciáknak, németeknek stb., nemzetek szerint, vagy külön a pogányoknak, mohamedánoknak, zsidóknak, katolikusoknak és külön a több száz protestáns felekezetnek egyenként. Nem hinném, hogy akadna olyan józan gondolkozású ember, aki ezt a felfogást meggyőződésből vallani merné.

Ha az Istenhez való viszonyunkból mindnyájunknak egy kötelességei vannak, egyeknek kell lenni a vallási igazságoknak. Nem tételezhető fel, hogy Isten a vallások elosztása szerint magát külön-külön nyilatkoztatta ki az emberiségnek és mindegyiknek külön határozta meg, mit kell hinnie és miként kell Neki szolgálnia. Elfogadhatatlannak tartjuk annak a véleménynek a helyeslését, hogy az egymással ellenkező vallási vélemények Isten tetszésével találkozzanak, amikor a józanész ítélete szerint az isteni igazságok minden ember számára egyféléképp lehetnek igazak.

Ebből az következik, hogy csak egy lehet az igaz vallás. Ez volt már a pogányok véleménye is. Az ókor egyik legkiválóbb gondolkodója, Ciceró mondja, hogy a sok vallási vélemény közül csak egy lehet az igaz.¹ Ha tehát már a komoly pogány tudós is így vélekedett a vallásról, annál inkább kellene vallani ezt a vallási felfogást korunkban, amikor a műveltségi színvonal minden téren magas. Be kellene látnunk, hogy az Úristen nem mondhat ellent önmagának az által, hogy egyenlően kedvesnek és igaznak ismerje el az egymással ellentétes véleményeket hirdető vallások sokaságait.

Korunk jellemző vonása az igazságnak minden téren mohó vággyal szomjúhozó keresése. Ezért a Krisztus drága vérének megváltott lelkek megmentésére a hit egységéről és az emberiségnek az egy igaz vallásban való vezetéséről beszélni és a jóhiszemű tévedőknek a helyes utat megmutatni kötelesség; hallgatni erről emberi tekintetből mulasztás és Isten előtti felelősség azok részéről, akiket Krisztus a lelkek halászaivá rendelt.

Ha valaki valamely igazságról vagy vélemény helyességéről meg akar győződni, mindenekelőtt elfogulatlan és előítéletektől mentes vizsgálat tárgyává kell tennie mindent, ami az igazság felderítésével kapcsolatban eléje kerül. A mindennapi életben nem vagyunk hajlandók semmit sem elfogadni addig, amíg helyességéről meg nem győződünk. A vallási életben sajnos éppen ellenkezőleg viselkedünk. Minden fenntartás nélkül elfogadunk egyéni és társadalmi, vallási véleményeket s nem kutatjuk, vajon helyesek-e vagy sem. Vallási kérdésekben mindenki szaktekintély az emberek előtt, legkevésbé azonban az igazi szakember. Az emberiség nagy részének vallási gondolkozása egészen hétköznapias. És pedig azért, mert kíváncsiságból összeolvasnak olyan könyveket, amelyeknek mindenhez van közük, csak a hittudományhoz nincs, és amelyeknek szerzője lehet kiváló pénzügyi szakember, nagyszerű jogász, elsőrendű orvos vagy bármi más, de vallási kérdések terén

¹ De nat., deor. I. 2. alterum certe fieri non potest, ut plus una vera sit.

többnyire ahhoz a bizonyos vargához hasonlítható, aki túl merészen átkacsintgatott a kaptafán.

Arról legtöbben megfélekednek, hogy Isten a kinyilatkoztatást azért adta, hogy az ember meg is ismerje. Hogy az Isten felelősség elé állítja, kereste-e életében az isteni igazságokat.

Az igaz vallás keresése azonban nemcsak kötelesség, hanem elsőrendű érdeke is mindenkinek, aki lelkét értékelni tudja. Létkérdés, mert az igazi vallástól függ az örökélet. Ez a kérdés minden embert érdekel, szükséges, hogy foglalkozzunk vele.

Próbáljuk meg mi is néhány gondolon keresni az igaz vallást. Állítsunk fel egy elképzelt utat, személyt és indítsuk el az igazság felé.

Péter, – hívjuk így az igazságkereső embert, – aki teljesen vallás nélkül nőtt fel. Felnőtt koráig semmit sem hallott Istenről. Most egyszeriben Istenről hall, de azt is megtudja, hogy az emberek egymás közt nem értenek egyet az Isten kérdésében. Mindegyik másképp tiszteli, másképp szolgálja. Pedig azt mondják: csak egyetlen Isten van. Sehogy sem érti ezt a bábeli zűrzavart és magányos óráiban gondolkodni kezd. Azt állítják, egy az Isten. Ha egy az Isten, akkor nem lehet közömbös előttem, melyik vallásban szolgálok Neki, amikor látom azokban az egymásnak ellentmondó tanokat. Felteszi magában, hogy elfogulatlanul, minden előítéllettől menten kutatja az igaz vallást, és ha megtalálta, abban szolgál Istennek, hogy kedvessé tegye magát az ő színe előtt s biztosítsa magának lelke üdvösségét. Bölcs okoskodás!

Majd így okoskodik tovább: Mindenekelőtt a képzelet szárnyain visszarepülök az idők kezdetére, amikor Isten az embert teremtette. Kezeimbe veszem a szentírást s annak lapjait forgatva, meggyőződöm arról, hogy Isten szólt az első emberekhez és az ősatyák által közölte velük az üdvösségre szolgáló legegységibb igazságokat, egyben megígérte a bűnös emberiségnek ismételt a jövő Megváltót.

További kutatás folyamán arról győződik meg a mi Péterünk, hogy az érzékiség és anyagiakhoz való túlságos ragaszkodás következtében az igaz Isten képe és a Megváltóban való hit elhomályosodott az emberiségben. De mivel az ember vallás nélkül nem élhet, maga magának alkotott vallást s lassan teremtményeket istenítő, bálványimádó pogány lett és mindinkább eltávolodott Istentől. Az igaz Isten helyett alkotott magának saját tetszése szerinti olyan istent, aki vért szomjúhozik, aki gyűlölettől ég. Ez a bálványimádó pogányság a történelem tanulsága szerint egyes népeknél erkölcstelenséggé fajult.

Péterünk ezek láttára így szól: Nem fogadhatok el olyan vallást, ahol az emberek olyan istenségben hisznek, mely miatt pirulniok kell. Meg nem érthetem, miként lehet az a vallás emberhez méltó, mely az értelmes ésszel felruházott embert annyira lealacsonyítja, hogy az igaz Isten helyett okatlan állatokat, élettelen dolgokat imád, vagy a gonosztságot isteníti. Ezek után utálattal fordul el a pogányságtól.

A pogánysággal kapcsolatban vizsgálat tárgyává teszi a pogányság felé hajló mohamedán vallást. Ráeszmél arra, hogy tanai nemcsak konganak az ürességtől, hanem lábbal tiporják a legegységibb erkölcsi felfogást is. Megengedi a többnejséget, a vérbosszút, helyesli a rabszolga-kereskedést, sőt tanai szerint a túlvilági jutalom is csupa érzéki kéjelgésből fog állani. Kértem Pétertől: Mit tartasz az ilyen vallásról? Feleli: Az ilyen vallás, mely nem ismer egyebet, mint testi gyönyört ezen és a másvilágon, csúffá teszi az emberben Isten képét, és lealjasítja az embert, el nem fogadhatom!

Majd a zsidó vallás felé irányítja tekintetét. Forgatja az ószövetségi szent könyveket és bebizonyítva találja, hogy Isten tényleg kiválasztotta magának a zsidó népet, ismételt megígérte neki a jövő Megváltót. Meggyőződik arról, hogy a zsidó vallás őre volt az egy Isten hitnek. Bebizonyítva látja, hogy Isten a próféták által ismételt szólt az emberiséghez, akik egybehangzóan a megígért Megváltóra irányítják az emberiség figyelmét s minél inkább közeledik az idők telje, annál világosabban tűnik fel előtte a jövő Megváltó képe.

Végre megjelenik a Megváltó, s meggyőződik arról, hogy beteljesedtek Benne a próféták jövődölései. De arról is meggyőződik, hogy a Megváltó Krisztus megjelenésével a zsidó vallás rendeltetése megszűnt.

Ezek után tanulmány tárgyává teszi Jézus Krisztus fenséges személyét és tanítását. Tanulmánya eredményeül világosan látja, hogy Jézus valóban Istenfia, a második isteni személy, aki egyedül jogosult isteni küldetésénél és hatalmánál fogva az emberiségnek megadni az igaz, tökéletes vallást, melyet összes nemzetek kivétel nélkül tartoznak elfogadni.

Azonban a mi Péterünk jóllehet belátja, hogy Krisztus jövetelének célja volt igaz vallást adni az emberiségnek, mégis vonakodik kereszténnyé lenni, mert zavarba hozza a kereszténységnek több száz felekezetre való bomlása. Látja, amit az egyik igaznak tart, azt a másik tagadja. Emellett szigorú vizsgálat után meggyőződik arról is, hogy változtatják hittételeiket annyira, hogy egyik-másik hitújító rá sem ismerne követői tanaira.

Úgy okoskodik, ha felekezetek szerint különbözők a vallási felfogások, akkor tévedéstől mentek nem lehetnek, mert sehogy sem hiheti, hogy minden keresztény felekezetnek külön isteni igazságai legyenek. Úgy gondolkodik magában, lehetetlen, hogy nekem, Péternek valamely hittétel másképpen legyen igaz, mint Pálnak. Szentül meg van győződve arról, ha elismeri Jézus Krisztust a világ Megváltójának és valóságos Istennek, akkor Krisztusnak a legünnepélyesebb ígérését be is kell váltania és örködni afelett, hogy tanítása soha el ne fajuljon, hanem tisztán fennmaradjon minden ember számára a világ végezetéig. Keresnem kell azt a kereszténységet, mely tévedés nélkül őrzi az ő tanítását. Ha ezt meg nem találom, inkább megtagadom Krisztus istenségét, de kereszténnyé soha nem leszek, nehogy lelki sötétségben tévelyegve, bizonytalanságban éljek. Ha ezt a kereszténységet meg nem találom, akkor inkább elvetek minden vallást. Sőt azt ajánlom, romboljunk le mindent, ami Krisztusra emlékeztet. Azt kell mondanom, hogy Krisztus megcsalt bennünket s az egész kereszténység nem egyéb kétezer éves hazugságnál, mert nincs megadva annak a lehetősége, hogy az ember az igaz vallás ismeretére és azon igazságok birtokába juthasson, melyek által Krisztus ígérte szerint rendeltetésének célját, az örökéletet elnyerhesse.

Végre is így szól a mi Péterünk: Megyek, útra kelek s keresem az igaz kereszténységet, az igaz vallást, hogy megtaláljam lelkem nyugalmát és biztosítsam magamnak az örökéletet.

Induljunk mi is Kedves Olvasóim, a mi Péterünkkel az igazi, a hamisítatlan kereszténység keresésére, hogy eljuthassunk Ahhoz, Aki azt mondotta önmagáról: „Én vagyok az Út, az Igazság, az Élet.”

Egy Akol

Induljunk tehát ezek után Péterrel mi is az igaz Egyház keresésére. Elindulásunk azonban ne legyen a tájékozatlan ember tapogatódzása, hanem a helyesen vizsgálódó kutató és mélyreható pillantása. Aki csak felületesen siklik keresztül a lényegen és fázik attól, hogy belemerüljön az igazság tüzetes tanulmányozásába, az sohasem juthat Krisztus igaz Egyházának az ismeretére, továbbra is bizonytalanságban marad s veszélyeztetni örök üdvösségét.

Minden krisztushívó, tartozék bármely keresztény felekezethez, ha komolyan hisz Krisztus istenségében, hinnie kell azt is, hogy Krisztus minden ember számára örökérvényű tanítást adott.

Krisztus nem maradhatott állandóan a földön, de akarata szerint tanításának a világ végezetéig tisztán és sértetlenül folytatódnia kell, hogy a megváltott emberiség az üdvösség elnyerésére szükséges igazságok és kötelességek ismeretére juthasson. Ez oly igazság, melyet még a legcsökönyösebb eretnokség sem mer tagadni.

A krisztusi igazságok azonban csak akkor maradhatnak fenn, ha Krisztus gondoskodott olyan szervről, amely hivatott igazságainak fenntartására és terjesztésére. Ha Egyházat alapít s Egyházában egyes embereket lelki hatalommal ruház fel, akik Ő helyette, az Ő megbízásából, különös isteni segítséggel tanítják minden megszakítás nélkül, fenntartják és őrzik a kinyilatkoztatott isteni igazságokat. Az isteni igazságok minden ember számára egyek, azért ezek csak egy Egyházban találhatóak fel, melybe minden megkeresztelt ember köteles belépni, aki az Úristennel a helyes kapcsolatot fenn akarja tartani.

Mi az igazság? Ez a pilátusi kérdés foglalkoztatja az egész világot. Keressük is az igazságot minden téren, a mindennapi élet ügyes-bajos dolgaiban, a politikában, a tudományos kérdések terén s addig nem nyugszunk, míg meg nem találjuk. Így kellene keresnünk a vallási kérdések terén is, mert a feltétlen isteni igazságokra minden embernek szüksége van, hogy megtalálhassa az Istenhez való helyes viszonyát.

Az ember minden hozzá intézett kérdésére azt felelheti: Nem érdekel, mi közöm hozzá! De amikor a lélek örök sorsáról van szó, hacsak egy kissé is szereti önmagát, nem lehet közömbös reá nézve, hogy Krisztus igaz Egyházában él-e és annak tanítása szerint rendezibe életét, vagy valamely emberi alapokra fektetett vallási véleményt követ. Ha valahol, itt őszinte feleletre van szükség. Krisztus semmi megalkuvást nem ismer. Ezért minden krisztuskereső léleknek a világosság felé kell fordulnia és előtte megnyitnia szíve ajtaját, nehogy lelki sötétségben tapogatóddzon és bizonytalansággal tekintszen élete mezsgyéjén, az átköltözés nagy órájában az örökkévalóság felé.

Ha a misszionáriusok messze idegenbe mennek hirdetni az evangéliumi igazságok világosságát és térítgetni az embereket, kötelesség hirdetni a mai modern hitetlen világnak is a Krisztus igaz Egyházába vezető utat, hogy jóvátegyük azokat a vallási meghasonlásokat, amelyeket az emberi véleményekre alapított hitszakadások zúdítottak az emberiségre.

Látva a kereszténységnek néhány száz felekezetre való oszlását – melyek közül kettő sem egyezik, – látva az egymással ellenkező tanokat, hogy akadna valaki, – bármely felekezethez tartozék is, – aki komolyan hisz Krisztus istenségében, hogy ne tartaná lehető legnagyobb képtelenségnek és Krisztus szándékával homlokegyenest ellenkezőnek a keresztény felekezetek össze-vissza kuszáltságát?

Krisztus tanításának lényege minden emberre kötelező egységes hitigazságokon nyugszik, melyeknek az apostoli kortól folytatólagosan a világ végezetéig fenn kell maradniok. Krisztus egy kinyilatkoztatást adott és ennek a kinyilatkoztatásnak ott kell lennie, ahol kimutatható az apostoloktól való leszármazás folytonossága. Ez pedig az isteni tekintélyen alapított Egyház. Ez az Egyház csak egy lehet. Józan eszünk sem mond egyebet, mint azt, hogy az emberiségnek csak egy Egyházra van szüksége. Világosan bizonyítja ezt Krisztus Urunknak az Egyházzal szóló tanítása. Ő állandóan az egységről beszélt. Egy akolról, egy pásztorról. Egyházának meghagyja: megtartani a világ végezetéig mindazt, amit parancsolt. Utolsó imája mennyei Atyjához is így hangzott: „Egyé legyetek, amint Te, Atyám, énbennem és én Tebenned, úgy ők is egyé legyenek.” Tehát szavaiból félremagyarázhatatlanul világos, hogy az ő Egyházát az egységes hit fennmaradása fogja jellemezni a világ végezetéig. Híveinek parancsolólag meghagyta, hogy az Egyházra hallgassanak, mert aki az Egyházra nem hallgat, legyen neki, mint pogány és vámos. E szavak magyarázata: Aki Egyházam tanítói hivatalára nem hallgat, azt nem tekintem Egyházam tagjának. Az Úr Jézus szavait megerősíti Szent Pál apostol, aki azt mondja: „Egy az Isten, egy a hit, egy a keresztség.” Továbbá óva int: „Ne legyenek szakadások köztetek”, vagyis ne bomljatok felekezetekké, ne valljatok egymástól eltérő tanokat, ne civakodjatok abban, mit kell hinniek, ott az Egyház, hallgassatok rá. Sőt félreérthetetlenül kijelenti: „Ha angyal száll is le a földre és más evangéliumot hirdetne, mint amelyet én hirdetek, átok alatt legyen.”

Tekintve a kereszténységnek több száz felekezetre való szétforgácsolódását, melyik lehet Krisztus igaz Egyháza? Bizonyos az, hogy kettő nem lehet az, mert elképzelhetetlen annak az elgondolása, hogy valamely vallási igazság különböző hitfelekezetek szerint változzék. Mert ha változnának, akkor az örök érvényű isteni igazságok az emberek véleményeinek lennének alávetve.

Igaz egyház csakis az lehet, melyet Krisztus alapított. Ez pedig a Péterre alapított Egyház. Egyedül ezt nevezte saját Egyházának, midőn azt mondotta Péternek: „Reád alapítom az én Egyházamat.” Szavaiból világos, hogy kizárólagosan a Péterre alapított Egyház Krisztusé. Innét a negyedik században élő Szent Ambrus mondása: „Ahol Péter, ott az Egyház.” Ha már az ősegyház atyái a Péterre alapított Egyházat nevezték Krisztus igaz Egyházának, akkor ma sem lehet más Egyház Krisztusé.

Ha Krisztus azt az Egyházat nevezi saját Egyházának, melyet Péterre, a sziklára alapított, akkor kizárt dolog annak a feltevése, hogy a későbbi századokban keletkezett vallási alakulatok bármelyike is lehessen Krisztus igaz Egyháza. Több Egyház helyeslése ellenkezik Krisztus isteni küldetésével. Lehetetlenséggel határos annak az elgondolása, hogy az örökérvényű isteni igazságok egy és ugyanazon időben más és más köntösben jelenjenek meg, mégpedig úgy, hogy mindegyik igaz. Képtelenség, hogy a homlokegyenest ellenkező vallási felfogások egyenlő mértékben kedvesek legyenek Isten előtt. Az isteni igazság mindig változatlanul egy. És ez az egy igazság a Krisztus alapította Egyházban található. Ennek az Egyháznak tanítását, mely Krisztusé, megbolygatni vagy helyébe más egyházakat beállítani egyetlenegy hitújítónak joga nincs!

A katolikus Egyháztól elszakadt felekezetek akaratlanul is az egy egyház jogosultságát vallják. Bizonyítja ezt az ősegyháztól átvett apostoli és niceai hitvallás: „Hiszek egy keresztény Anyaszentegyházat.”

Ha azt vallják: „Hiszek egy keresztény Anyaszentegyházat”, ezzel elismerik, hogy Krisztusnak nem lehet két vagy több egyháza, melyet hinni kell. Amint egy sohasem lehet kettő vagy több, úgy Krisztus egy Egyházában való hit nem változhatik át eddig nem létező más keresztény anyaszentegyházzá. Ha pedig az Egyház helyett, amelyről az egész kereszténység vallja: „Hiszek egy keresztény Anyaszentegyházat” más keresztény egyházra volna szükség, akkor magának Krisztusnak kellett volna ezt az Egyházát, mely Péterre van alapítva, megszüntetni és helyette egy másik egyházat alapítani, nem pedig gyarló bűnös embereknek, akiket a különböző szekták alapításában soha a józan, nyugodt megfontolás vagy az igazság keresése vezérelt, hanem a szenvedély, a gőg, a vallási rajongás vagy az Egyház elleni gyűlölet. Vallani: „Hiszek egy keresztény Anyaszentegyházat” és egyházak jogosultságáról beszélni, ellentmondás!

Az egy Egyházban való hit érthetlenné teszi az egy Egyháztól való elszakadást. Aki elszakad az egy Egyháztól, az megszűnik annak az Egyháznak tagja lenni, amely Krisztusé: „Péter reád alapítom az én Egyházamat.” Ha pedig megszűnik Krisztus igaz Egyházának tagja lenni, és más újabb keletkezésű egyház tagjának vallja magát, akkor tévesen mondja: „Hiszek egy keresztény Anyaszentegyházat”, mert azt az egy Anyaszentegyházat, melytől elszakadt, nem ismeri el Anyaszentegyházának.

Valamely keresztény felekezet abban az esetben próbálhatná igazolni, hogy Krisztus igaz Egyháza, ha be tudná bizonyítani, hogy felekezetének alapítója Krisztus idejében élt, az ő tanítványa volt s Tőle vette át a krisztusi tanokat. Azonban még ez sem volna elegendő bizonyíték. Azt is be kellene bizonyítani, hogy nem Péternek, hanem az ő felekezete alapítójának mondotta: „Reád alapítom Egyházamat.” Ennek a feltevése képtelenség! A hitújítók egyike sem volt Krisztus kortársa, sem tanítványa. Következésképpen nem is vehette át sem Krisztustól, sem az apostoloktól a krisztusi igazságokat.

A történelmi viharos évszázadokban keletkezett vallási alakulatok mind emberi alkotások. Ezért nem is viselhetik magukon az isteni küldetés jellegét, sem nem lehetnek letéteményesei az üdvösségre szolgáló isteni igazságoknak.

Krisztus igaz Egyháza csak az lehet, mely Krisztusé és az apostolok törvényes leszármazottja. Az az Egyház, mely az apostoloktól átvett tanítást soha meg nem másította és az apostoli küldetés átöröklésében megszakítatlanul folytatódik a mai napig és be tudja bizonyítani jogfolytonosságát Péter apostoltól XII. Pius pápáig. Ez pedig egyedül a katolikus Egyház. Ezért hirdetjük fennszóval, hogy a katolikus Egyház Krisztus igaz Egyháza.

Minden keresztény felekezet Jézus Krisztust vallja Megváltójának, de figyelmen kívül hagyja, hogy Krisztus egy tanítást adott és hogy minden kereszténynek egyet kellene hinnie. Ezzel szemben a különböző felekezetekhez tartozók azt vallják, hogy a hit dolgában csak az ő vallásalapítójuk véleménye lehet isteni. De azt kérdezhetjük tőlük: A több száz közül, melyik az isteni, amikor a józanész ítélete szerint még két vallás sem lehet igaz és Isten előtt kedves. Jogosan kérdezhetjük a felekezetek sokaságától: Hol voltak a ti elképzelt vallási tanaitok, mielőtt még a ti hitújítók meg nem született? Bizonyítsátok be, melyik országban és hol hirdették azokat a tanokat a hitújítás százada előtt? Ha pedig a hitújítás százada előtt nem léteztek a feltétlen krisztusi igazságok, honnét, kitől vették át azokat a különböző hitújítók, amikor Krisztus akarata és ígérete szerint azoknak minden megszakítás nélkül a világ végezetéig fenn kell állaniok!

Azt is kérdezhetem: Kitől kaptak a hitújítók megbízatást az eddig nem ismert új tanok hirdetésére? Be kellene bizonyítaniok, hogy Krisztus tudatta velük azon hitigazságokat, melyek a hitújítók fellépésével megszűntek igazak lenni, s amelyeket meg kell változtatni.

Az Egyházon kívül állóknak mindenekelőtt ezekre a kérdésekre kellene kielégítő választ adniok! Azonban más választ nem adhatnak, mint azt, hogy a reformáció előtt krisztusi igazságok csak a katolikus Egyházban léteztek. De ha ott megvoltak, akkor semmi szükség nem volt Krisztus Egyházától való elszakadásra. Mert legnagyobb képtelenség annak az elgondolása, hogy valamely hitújító vallási véleményeinek hirdetésével megszűnt az igaz Egyház és helyébe egy újabb lépett. Ezt megengedve az igaz Egyház a különböző hitújítók véleményei szerint állandó változásnak lenne kitéve. Azon kívül meg kellene engedni azt is, hogy egyes hitújítók fellépéséig az Egyház nélkülöztesen a tiszta evangéliumi igazságokat. E felfogás szerint azt is mondhatjuk, hogy Krisztus nem volt eléggé bölcs az isteni igazságok felderítésével, mert a hitújítás századaiig várt, hogy az emberiség azok ismeretére jusson.

Megdönthetetlen igazság, hogy az embereknek Istenhez való viszonyát és az üdvösségre szolgáló igazságokat egyedül az Úristennek van joga megállapítani. Ezeknek az igazságoknak ellenállhat valaki, sőt el is vetheti, azonban az Istentől kinyilatkoztatott igazságok sem tagadással, sem ellenkező vallási vélemények helyeslése folytán soha meg nem változnak és soha, senki kedvéért nem fognak alkalmazkodni a hitújítók sokaságainak elképzeléseikhez.

Aki csak egy kissé is tisztában van az embernek Istenhez való viszonyával és a vallás fogalmával, annak be kell látnia, hogy vallási igazságokat egyedül az Isten szabhat az emberiség számára és egyedül az Általa alapított Egyház jogosult az apostoli kártól folytatólagosan, minden megszakítás nélkül a világ végezetéig az isteni igazságok tanítására, terjesztésére és hirdetésére.

Ha valamely hitújítónak megengednők csak egy hittétel felállítását vagy megváltoztatását, akkor ezt a jogot még az utolsó embertől sem tagadhatjuk meg. Ez esetben minden ember maga állapítaná meg, mit higgyen vagy sem. Ennek a felfogásnak a helyeslése megbolygatná az üdvösségre szolgáló krisztusi igazságokat és alapjában véve megtagadná Krisztus tanítását és bizonytalanná tenné az emberek számára az üdvösség lehetőségét.

Krisztus azt akarta, hogy egyek legyünk a hitben. Ha a gőg és az emberi gonoszság akadály is lett Isten egységes földi országa kiépítésének és megbontotta a hit egységét,

legalább mi, Krisztus igaz Egyházához tartozók maradjunk egyek a hitben, szeretetben és az Egyházhoz való ragaszkodásban. Emellett ne szűnjünk meg kérni a Szentlélek felvilágosító kegyelmét, hogy világosítsa fel a hibájukon kívül álló jóhiszemű tévedőket, a lelki vakságban elfogultakat és vezesse őket vissza Krisztus Aklába. Csak úgy valósul meg az egy Akol gondolata és fogunk mindnyájan testvéri szeretettel ölelkezni Krisztus igaz Egyházában, a katolikus Egyházban!

Egy Akol utáni vágy

Ezekből a megállapodásokból önként következik, hogy minden kereszténynek ugyanazokat az igazságokat kellene vallania az egy igaz, apostoli Egyház törvényes kormányzása mellett. Ez az igazság maga után vonja a hitegységben való egyesülés kötelezettségét.

Ma az emberiség a műveltség soha nem remélt színvonalára és a vallási ébredés új korszakához jutott s úgy látjuk, hogy a jobb indulatú lelkek égő vággyal keresik is a Krisztushoz vezető feltétlen igazságokat. Mindinkább kezd hódítani az Egyházon kívül álló és a benső nyugalmat kereső szívekben az a tudat, hogy az emberi belátásokra épített, egymásnak ellentmondó vallási alakulatok sokaságai sehogy sem egyeztethetők össze az egy igaz vallás fogalmával és kezdik belátni azt a veszedelmet, melybe az egységtől való elszakadás sodorta felekezetüket. Sokan tudatára ébrednek, hogy a hitújítás századában a hivatás nélküli papok sodorták a népet vallási forradalomba, vagy az egyházi vagyona éhes várurak azon az elven: „kié a föld, azé a vallás”, erőszakosan, parancssal vagy karddal kényszerítették alattvalóikat oly vallási tételek elfogadására, melyeket eddig a kereszténység nem ismert.

Erről tesz tanúbizonyságot a Világegyház-szövetségnek megalapítása is. Ez a szövetség már évtizedek óta időnként tárgyalásokat folytat, hogy az egész világon élő keresztényeket egy Akolba, egy egyházba tömörítse. Ezt a kísérletet már a nagy német protestáns tudós, Leibniz indította meg a XVII. században. Egyesülésre irányuló tárgyalásokat kezdeményezett, de minden eredmény nélkül. Ugyancsak az egyesülés célját szolgálta a XIX. században az Oxford mozgalom, melyet az oxfordi egyetem tanárai, Keble, Pusey, Newman bíboros indítottak meg. Ez utóbbi a Szentatyák írásai nyomán visszatért az Egyházba. A mozgalom hatása alatt sokan megtalálták az utat a katolikus Egyházba.

Újabban is üléseztek az egységre vágyó felekezetek vezérférfiai Stockholmban és Lausanne-ban. Gyűlésükre még a pápát is meghívták, hogy megbízottja által képviseltesse magát. Azonban a pápa kijelentette, hogy mi katolikusok meg vagyunk győződve vallásunk tételeinek igazságáról és azok nem lehetnek alkudozás tárgyai. Mi azokból nem engedhetünk el egyetlenegy betűt sem, mert azonnal hűtlenek lennénk Krisztushoz. Tanaink összeegyeztetéséről azért nem tárgyalhatunk, hiszen akkor azt a látszatot keltenénk, hogy magunk sem tartjuk igaznak Krisztus hitét. Ezért a visszautasításért durván nekirontottak a katolicizmusnak és a pápának.

Ezeken a Világegyház konferenciákon sokat gyűléseztek, de mindenkor eredménytelenül. A „Hiszekegy” tárgyalásánál az első ágazatnál tovább nem jutottak. Az egy Istenben való hitet valójában mind elismerték, de Jézus Krisztus személyére már ellentmondó vélemények merültek fel. Többen Jézus Krisztust csak embernek voltak hajlandók elismerni, akit Isten nagy tökéletességgel áldott meg. A konferencián áthidalhatatlan hittani ellentétek merültek fel. A tárgyalásokat kénytelenek voltak beszüntetni s eredménytelenül váltak el. A tanácskozások azonban tanúbizonyságot tesznek arról, hogy a lelkekben ég a hitegység utáni vágy s azért időszerű az egy Akol és egy Pásztor krisztusi óhajáról beszélni, az igazság útját megmutatni a jóhiszemű tévedőknek.

Az a körülmény, hogy a különböző felekezetek igazságot kereső nagyjai ilyen felekezetfeletti tanácskozásra gyűlnek egybe, annak elismerése, hogy érzik a kereszténység egyesülésének szükségességét. De egyúttal annak is, hogy nincsenek a feltétlen krisztusi igazságok birtokában, mert különben nem tennék tanácskozás alkutárgyává, emberek szavazatától függővé hittételeiket.

Általában a jóindulatú másvallásúakban él a keresztény egyesülés utáni vágy. Főleg Angolországban újabban mozgalom indult a katolikus Egyházba való visszatérésre. Évenként ezrével lesznek katolikussá, és pedig nemcsak művelt és előkelő világiak, hanem protestáns lelkészek is. 1939-ben a katolikusok száma 91 ezerrel szaporodott áttéréssel és születéssel. 1933-ban 50 anglikán lelkész kiáltványban fordult a világ összes anglikán püspökeihez és papjaihoz, hogy a római katolikus Egyházba akar térni, mivel „a mi Urunk csak egy Egyházat alapított és ezen Egyház tagjainak egymással közösségben kell élniök... törekvésünk lényege a római Apostoli Székhez való visszacsatoltatás.”

A másvallásúak elvben be is látják az egy Akolban való egyesülés szükségességét s maguk is elítélik a kereszténység szétforgácsolódását. A beismerést azonban mégsem követi az egy igaz Egyházban való egyesülés megvalósulása, mert hiányzik bennük a feltétlen vallási igazságok bírása utáni vágy és az a tudat, hogy nem lehet mindegy akármit hisz, vagy akármilyen vallást követ az ember. Azon kívül hiányzik bennük a komoly szándék, kibontakozni ama vallási előítéletekből, melyek körülfonják őket. Nem érzik át az isteni igazságoknak mindenek fölé helyezését és a tévelytől való elfordulás lelkiismeretbeli kötelezettségét.

Ezért kételyük vagy meggyőződésük ellenére az emberi belátásokra alapított vallási alakulatok tagjai maradjanak.

Az isteni igazságokkal nem lehet játszva alkudozni, vagy 50 %-ra kiegyezni. Azokat a maga teljességében vagy el kell fogadni és előttük meghódolni, vagy elvetni. Vagy minden hittételt elfogadok, vagy egyet sem. Itt alkudozni nem lehet!

A keresztény felekezetek számát ma már pontosan nem is tudjuk. Angolországban van 380, Amerikában több száz, Hollandiában az 1930-iki népszámlálás alkalmával a lakosság szintén több száz felekezetűnek vallotta magát. A németek 1907-ben körülbelül 200 féle módon töltötték ki a vallási hovatartozásra vonatkozó rovatot. Hitler, amikor uralomra jutott, népszámlálást rendelt el, s a vallási hovatartozás rovatában már közel 1000 féle vallás szerepel. Hitler, amikor látta ezt, össze akarta olvasztani ezeket egyetlen „birodalmi egyházzá” (Reichskirche). Mégpedig nagyon enyhe feltételekkel. Minden „egyház”, sőt minden ember továbbra is hihet, amit akar, – vagy semmit. Csak lépjenek be a „birodalmi egyházba”.²

Ha látjuk a kereszténységnek oly sok szektára való szétforgácsolódását, önként is arra kell gondolnunk, hogy ez nem lehet Isten műve. Ezt belátva munkálkodni kötelesség, hogy mindnyájan egy Akolban egyesüljünk egy Pásztor vezetésével.

A Világegyház-szövetségnek célja az összes keresztényeket egy kereszténységben egyesíteni és egységes hittételeket felállítani, melyeket az összes felekezetek elfogadnának. Amennyiben ez sikerülne, ez nem jelentene egyebet, mint az emberiséget mentesíteni Istentől függés alól, őt lealacsonyítani és arra kényszeríteni, hogy rendelje alá az örökérvényű változatlan isteni igazságokat az emberek véleményeinek és ismerje el igaznak azokat a határozatokat vagy világnézeti felfogásokat, amelyeket a hitfelekezetek sokasági tanácsulésen alkudozás után megszavazás által Neki előírnak.

Hiábavaló a Világegyház-szövetségnek minden erőlködése. A krisztusi igazságok soha senki kedvéért meg nem szűnnek, meg nem változnak s nem osztályozhatók vallási nézetek

² Egyh. Lapok, 1937. 124. l.

szerint. Isten megalkuvást nem ismer! Semmi vallási tévéllyel meg nem alkuszik, még ha milliók is vallják azt.

Semmi nem ellenkezik annyira a józanész ítéletével és a tudomány fogalmával, mint egymásnak ellentmondó és egymástól különböző véleményeket egyenlő értékűeknek tekinteni. Ha pl. valaki nem tudja az egyszeregyet s ennek következtében valamely számtani műveletet rosszul fejtett meg, bármennyire is iparkodik bebizonyítani feladata helyességét, az egyszeregy azért nem változik meg még akkor sem, ha százezren is helyeslik a hibás eredményt. Ha egyféle az igazság, akkor az igaz egyház is csak egy lehet, melyet minden embernek keresnie kell, és ha megtalálta, követnie.

A kereszténységnek egy Akolba való tömörülését akaratlanul még azok is elismerik, akik elvben és gyakorlatban távol állanak még az egyesülés gondolatától is.

Az evangélikusok augsburgi hitvallása, melynek szerzője Melancton Fülöp, hetedik fejezete szerint az egy szent egyháznak mindig léteznie kell és fennmaradnia. Ez pedig hitvallásuk értelmében az összes hívek társasága, ahol az evangéliumot tisztán őrzik és a szentségeket az evangélium szerint szolgáltadják ki.

Ha tehát hitvallásuk tanítása egy szent Egyháznak mindenkori létezése, fennmaradása és az evangélium tiszta őrzése, akkor az egy szent Egyháznak, mint az összes hívek társaságának fenn kellett állania, még mielőtt a hitújítók a szakadást előidéztek.

Méltán kérdezhetjük: Mire való volt az egységes hit megbontása, ha az egy igaz Egyház mindig létezett, tisztán őrizte és hirdette az evangéliumot? Ha pedig megváltoztatták az egy szent Egyház hittételeit, melyeknek mindig fenn kell maradniok, mi jogon és kitől volt küldetésük az apostoli hitet megváltoztatni?

A reformátusok „Helvét Hitvallás iskolai és magán használatra” című könyve szintén a hitegység mellett foglal állást, amikor írja: „Mivel egy a Közbenjáró ti. Krisztus Jézus, egy az üdv, egy a hit... szükségképpen következik, hogy az egyház is egy.”³ „Krisztus igaz egyházabeli egységét annyira méltányoljuk, miképp tagadjuk, hogy Isten előtt kedvesek lehetnek, kik Isten igaz egyházával nem egyesülnek, sőt magukat attól elszakítják ... tanítjuk, kik üdvözülni óhajtanak, nem kell magukat elszakítani Krisztus igaz egyházától... Az igaz egyház valódisága nem a külső szertartásokban, hanem a keresztyén hit igazságában és egységében határozódik.”⁴ A Reform. Keresztyén Valláskönyv szerint⁵: „Isten egyháza nem lehet több, csak egy ezen a világon, mert egy az Isten is, egy Közbenjáró Jézus és egy a Szentlélek és csak egyféle lehet az a hit is, melyben az egyház minden egyes tagja részesül az üdvösségben. Ezért nevezi az apostoli hitvallás is, hogy az egyház egyetlen egy.”

Tehát hitvallásuk oktatókönyveiből világosan kitűnik, hogy Krisztus igaz Egyházával való egyesülés az üdvösség elnyerésére szükséges s egyben kárhoztatják az igaz Egyháztól való szakadást. Féltreérthetetlenül tanítják, hogy az Egyház valódiságát a hitegysége határozza meg. Ha ezt a tant vallják, akkor miért szakadtak el attól az Egyháztól, melyet hitvallásuk szerint igaznak tartanak? Ha fennállott az igaz Egyház, melynek egységesnek kell lennie, akkor semmi szükség több egyházra!

Az embernek erőszakot kell elkövetnie saját eszén annak az elhívására, hogy évszázadok múlva fellépett hitújítók véleményei szerint újabb igaz egyházak keletkezessenek, melyeknek alapítói egymást eretnekséggel vádolták, s amelyek közül még kettőnek a tanítása sem egybehangzó. Jóllehet millió és millió a katolikus Egyházon kívül azon keresztények száma, akik valamely hitújító vallási felfogását helyeslik és követik. Ebből még semmiképp sem következik, hogy a hitújítók tanítása valóban helyes és igaz is. Sőt még az sem

³ 56. l.

⁴ 63. l.

⁵ 30. l.

következik, hogy valamilyen formában az igazság egy részének is birtokosai lennének, mert tévedés soha igazsággá nem válhat.

Azok, akik távol tartják magukat még a hitegység gondolatától, az egységes hit megbontását hangzatos szép szavakba burkolt szónoki kijelentésekkel próbálják igazolni. Évekkel ezelőtt egy előkelő főpédikátor szónok rádióbeszédében kijelentette, hogy a krisztusi igazságok teljessége egyetlenegy egyházban sem található fel, mert egy képtelen azokat befogadni. Krisztus Egyházát egy magas hegyen épített erős várhoz hasonlította, amelybe sok út vezet, ahol aztán valamennyien találkoznak Krisztussal. Azonban a szónok nem említette, hogy az igaz Egyházba vezető utat maga Krisztus jelölte meg. Aki azt mondta: „Én vagyok az Út, az Igazság, az Élet.” Egyházába vezető út nem lehet ma vagy holnap keletkezett vallási alakulat, hanem egyedül az az egy, melynek Krisztus szavai szerint útmutatója Péter apostol az ő utódaiban, mert egyedül neki mondta: „Reád építem az én Egyházamat” s neki adta át a mennyország kulcsait s neki parancsolta: „Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat”. Az igazság útján Krisztus ígérete szerint Péter a vezetőnk s egyedül az ő vezetése mellett juthatunk az Élethez, vagyis nyerhetjük el az örökéletet.

Az említett szónok szerint a felekezetek mindegyike a krisztusi igazságoknak csak egy-egy töredékét, részletigazságát bírja, valamennyi pedig együtt egy teljes szép és tökéletes krisztusi egyházat alkot. Az ilyen állítás kenetteljes szavakba burkolt porhintés a nemgondolkozók félrevezetésére, de semmi esetre nem bizonyíték a kereszténység szétforgácsolódásának az igazolására. Feltéve, de meg nem engedve, ennek az állításnak a helyességét azt kell kérdeznünk: Miként lehetséges, hogy az igazság egy-egy töredék legyen és homlokegyenest ellenkező formában jelenjék meg egyes felekezetek köntösében? Aki súlyt fektet az evangéliumi igazságokra, azokat vagy teljes egészében kell elfogadnia vagy elvetnie, mert sehogy sem egyeztethető össze az isteni bölcsességgel, hogy az igazság töredékekre vagy részekre bontva legyen feltalálható a benső ellentmondásokban levő tanok közt! Azt is kérdezhetjük: Hol voltak azok a részletigazságok, mielőtt azok a felekezetek nem léteztek, amelyekben ma ezek az igazságok feltalálhatók? Hitújítás előtt egységes volt a hit. Ha azelőtt nem léteztek ezek a töredék igazságok, miért engedte meg Krisztus az isteni igazságok szétszóródását csak a XVI. századtól kezdve a legújabb szektáig?

Aki igazat ad annak az állításnak, hogy a felekezetekben csak a krisztusi igazságok töredékei vannak, annak be kell ismernie, hogy a felekezetek nem lehetnek az igazság birtokában és meg kell engednie, hogy felekezetükben vannak tévtanok. Tévtanok beismerése alapján minden felekezetnek keresnie kellene, melyek is azok az igazságok és melyek a „nemigazságok”, mert képtelenség annak a megengedése, hogy ami az egyik felekezetben téves, az a másikban igaz. Minden felekezetnek kötelessége lenne a nemigazságokat elvetni és azokat a bizonyos töredék igazságokat megtartani. De nemcsak megelégedni a részletigazságokkal, hanem keresni a teljes krisztusi igazságokat. Ezeket könnyen meg is lehet találni, csak keresni kell azt az Egyházat, mely feltétlen letéteményese a krisztusi igazságoknak. Arra a Pásztorra kell tekinteni Róma felé, akinek Krisztus mondta: „Reád alapítom az én Anyaszentegyházamat”, „Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat”. Ott vannak a teljes krisztusi igazságok. Ott feltalálható az a folytonos apostoli utódlás, a megszakítás nélküli kapcsolat Péter apostollal, a sziklára épített Egyházban, amelyen Krisztus ígérete szerint még a pokol kapui sem vesznek erőt. Sokat beszélnek ma a hitegységről. Felsőhajtanak: Minek a sok vallás, miért nem vagyunk egyek! Ámde a hitegység kívánása mellett hiányzik az erős akarat és elhatározás a feltétlen krisztusi igazságok elfogadására és az igaz Egyházba való belépésre.

Leibniz, a hitegység óhajának megindítója, legnagyobb elragadtatással nyilatkozott az Egyházzal és annak intézményeiről s beismerte, hogy az egyházszakadás a vallási eltévelygések útvesztőibe vezette az emberiséget, de e mellett nem vonta le az igazságból folyó gyakorlati kötelezettséget s emberi tekintetből mégsem tért vissza az Egyházba. Így

vannak ma is sokan. Többen mondták már nekem: Beismerem, hogy csak a katolikus vallás krisztusi eredetű s azt tartom legszebbnek, szívesen eljárhatok a katolikus templomba is. Megkérdezem őket: Ha belátják ezt, miért nem lesznek katolikussá? Rendszerint ez a válasz: Mit szólna a rokonság, a világ, ha elhagynám hitemet; ha már ebben születtem, ebben is akarok meghalni. Helytelen okoskodás! Az igazság megismerése az igazság elfogadását és követését kívánja az embertől. Minden ügyünkben ezt tartjuk szem előtt, azért, amikor a vallásról van szó, akkor sem gondolkodhatunk másképp.

Az Úr Jézus mondotta: „Vigyázz, nehogy a világosság, mely benned van, sötétséggé ne váljon”. A világosság abban válik sötétséggé, aki a megismert igazságot követni nem akarja. Az igazság megismerése az Istenhez vezető egyenes út. Aki erre az útra nem akar lépni, az dacol saját józan eszével és az Úristennel, mert nem akarja elfogadni azt, amit igaznak tart.

Hiszem, hogy elérkezik az egy Akol és egy Pásztor országa, s akkor majd az emberek csodálkozni fognak, miként is létezhetett olyan korszak, amikor az emberek azon a véleményen voltak: „Mindegy, akármit hiszek, minden vallás egyformán jó.”

Aki az igaz hitről semmit sem tud, vagy legyőzhetetlen tudatlanság akadályozza, hogy az igazságot megismerje, az menthető. De ha valaki felismerte a tévelyt és abban továbbra megmarad, ezért egyszer az igazságszerető Krisztus felelősségre vonja az átköltözés nagy órájában. De miként fogja magát igazolni?! Az ítéletet hagyjuk a részrehajthatatlan Bíróra!

Egy Pásztor

Általános emberi felfogás szerint semmiféle társadalmi egyesülés sem képzelhető el kormányzat nélkül. Ebből az következik, hogy minden társadalmi alakulat erőssége a tekintély, mint a józanész legelemibb követelménye. Az egyesület, a politikai párt, az állam, sőt még a leggonoszabb társaság: a rablóbanda sem érheti el célkitűzéseit fej, vezető nélkül.

Az állam vagy valamely társadalmi egyesület csak úgy biztosíthatja fennmaradását és virágzását, ha tagjait egységes kormányzat alá tömöríti. A kormányzat azonban fegyelmet és engedelmességet követel alattvalóitól a közös fő irányítása mellett. Enélkül természetszerűleg szakadás, bomlás áll be.

A társadalmi alakulatok vezérei, legyen az államfő, pártvezér, diktátor, hivatalfőnök, felsőbbrendű jogok gyakorlását és alárendeltséget követelnek maguknak, ellenvéleményt nem tűrnek. Merészellen valaki velük szembehelyezkedni vagy ellentmondani, kegyvesztett lesz. Nem ritkán véres hajtóvadászatot rendeznek azok ellen, akik nem egy véleményen vannak velük.

A józanész ítélete szerint a világhatalomra törekvő egyeduralkodó vágy és a néptömegeknek világszabadítót váró mozgalmi mind bizonyítékai annak, hogy még a legkisebb társadalmi alakulat sem képzelhető el kormányzat és fej nélkül.

Ha kimondanák pl. egy városban, országban vagy hadseregben: mindnyájan egyenlők vagyunk, nincs rangkülönbség ember és ember közt, ki-ki teheti azt, amit akar, ez rögtön általános felfordulást és bomlást vonna maga után. Egy-két nap múlva már bizonyára összetett kezekkel könyörögnének: Adjatok nekünk fejet, elöljárókat és biztosítsátok a törvények tiszteletét, mert így nem élhetünk.

Ha a fej és tekintélytisztelet természetes követelménye az egész emberiségnek, miként képzelhető, hogy az Egyház fej és kormányzat nélkül teljesíthetné Krisztus által kitűzött rendeltetését a világ végezetéig?

Ha az emberi felfogás szerint a legkisebb társadalmi alakulat sem képzelhető kormányzat és fej nélkül, akkor sehogy sem tagadhatjuk meg a legfőbb kormányzói hatalmat a világ legelterjedtebb társaságától, az egész világon szerteszét élő keresztényektől.

Az Egyház társaság. A megkereszteltek társasága, akik Jézus Krisztust a világ Megváltójának elismerik és tanítását elfogadják.

Minden rendezett társaságnak egy szervezett egésznek kell képeznie. Ha valamely ország vagy társadalmi alakulat fejet nem akarna ismerni és nem engedné magát kormányozni, rövidesen a nézeteltérések miatt pártokra és darabokra szakadna és megsemmisülne. Minden társaságban a fejre, mint a rend fenntartójára és sarkkövére tekintenek.

Az Egyház Isten műve, azért legtökéletesebb társaságnak kell lennie. Bármely társulatban vagy az államban senki sem teheti azt, amit akar, s nem szabhatja meg magának tetszése szerint az állam iránti kötelezéseit. Az egyéni belátások egyáltalában nem érvényesülhetnek, hanem mindenkinek alkalmazkodnia kell bizonyos szabályokhoz vagy törvényekhez és engedni magát vezetni az illetékes felsőbbség irányítása által. Ez minden jól rendezett társadalmi vagy állami alakulat alapfeltétele. Enélkül örökös hullámvész és meghasonlás veszélye fenyegetné.

Így kell ennek lennie az Egyházban is. Szükségszerű tehát a legfőbb egyházi kormányzói tekintély. Sehogyan sem helyeselhető, hogy Krisztus Egyházában mindenki saját ítélete szerint maga állapítsa meg, mely hittani tételeket fogad el s melyeket nem.

Az isteni igazságok fennmaradása céljából szükségszerű is, hogy az egész kereszténység, mely az összes nemzeteket híveinek vallja, egy közös főpásztor kormányzása alatt egyesüljön. Ez az egységes kormányzat a pápa fennhatósága alatt valósul meg, mert enélkül a megváltás műve sem lehetne eredményes. Az Egyházban természetesen beállana az eltávolodás folyamata a krisztusi tanításoktól és minden emberre nézve a világ végezetéig kötelező isteni igazságok eltorzulnának vagy megsemmisülnének.

Amit a józanész és a természet rendje megkíván, azt az Úr Jézus meg is adta Egyházának a hitességének megőrzése céljából, amikor Pétert Egyháza fejévé tette. A szentírásból tudjuk, hogy Jézus Pétert már első szempillantásra kiszemelte földi országának kormányzójává, amikor így szólt hozzá: „Te Simon vagy, Jónás fia, te Kéfasnak fogsz nevezetni, ami annyit jelent, mint szikla.” Majd később, mikor így szólt hozzá: „Péter vagy és e kősziklán fogom építeni az én Egyházamat”. Minden építkezésnél először az alapot rakják le és ennek erősségétől függ az épület szilárdsága. Az Úr Jézus azzal, hogy Pétert Egyháza alapkövének nevezi, azt akarta jelezni, hogy Egyháza fennmaradását Péterre alapította és Péterben van az Egyház erőssége. Ha Krisztus szavai szerint az Egyháznak örök időre Péterben van az erőssége, akkor Péternek el kellett nyernie a joghatósági elsőbbséget is, amelynek az Egyház összes tagjai alá vannak rendelve. Ezért mondotta folytatólagosan: „és neked adom a mennyország kulcsait”. A kulcsok átadása a legfőbb hatalom átruházását jelzi. – „Amiket megkötsz a földön, meg lesz kötve a mennyekben is.” E szavakkal pedig átadta Péternek a legfőbb törvényhozói joghatóságot.

Péternek adott ígéretét ünnepélyesen megerősítette mennybemenetele előtt, amikor így szólt hozzá: „Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat”. Szavainak értelme: Kormányozd bárányaimat, azaz híveimet; juhaimat, azaz a papokat, a püspököket. Valamennyinek te légy a főpásztora, kormányzója, vezetője, reád bízom kivétel nélkül Egyházam összes tagjait. Figyelemre méltó, hogy Krisztus Péter apostolnak mindezeket a többi apostol jelenlétében mondotta. Ez azt bizonyítja, hogy Péternek oly hatalmat adott, melyet egy apostol sem nyert.

Amint minden társulati vagy állami közösségben a legfőbb hatalom birtokosai irányítják az állam vagy társulat, alakulat életműködését, így kell Krisztus rendelete szerint Péternek és az ő utódainak gyakorolni az ő földi országában a legfőbb kormányzói hatalmat.

Péter apostol tudatában is volt hatalmának és gyakorolta az elsőbbséget. Júdás helyett ő választ apostolt. Először ő prédikál és keresztel, ő gyakorolja a büntető hatalmat Ananiás és Szafirával szemben. Első zsinaton ő elnököl, ő veszi fel az Egyházba az első pogányokat. Neve az apostolok névsorában következetesen mindig az első helyen fordul elő, míg a többieké különböző sorrendben.

Péter elsőbbségének át kellett szállnia utódaira is. Péter Jézus mennybemenetele után Jeruzsálemből Antiochiába költözött s itt hirdette az evangéliumot. Székhelyét innét a világ fővárosába, Rómába tette át, s onnét kormányozta az Anyaszentegyházat. Utódai kezdettől fogva maguknak tulajdonították az egyházi főséget, és senki a püspökök közül hasonló igényeket soha nem támasztott. A római püspökök az egyházi főséget kezdettől fogva gyakorolták is. A hívek és a többi püspökök ezt el is ismerték, mert fontosabb ügyekben mindig Rómába fordultak.

Még Szent János apostol életében a korinthusi hívek az egyenetlenségek elsimítására nem a hozzájuk közel tartózkodó apostolhoz fordultak, hanem Kelemen pápához, aki követséget küldött hozzájuk a viszályok lecsillapítására. Antiochiai Szent Ignác (†107) a római egyházközség dicséretéről szóló levelében a római egyházat a keresztény Egyház vezérének nevezi.⁶ Szent Irén egyházatya (†180) Péter apostoltól Eleutherius (175–189) pápáig felsorolja az első tizenhárom pápa nevét s azt írja a római egyházzal: „Ezzel az egyházzal az ő kimagasló fejedelmiségénél fogva (propter potentiorem principalitatem) az egész Egyházban mindenben meg kell egyezni mindazoknak a híveknek, akik bárhol is laknak, mert ebben az Egyházban őrizték meg az ősök az apostoloktól átvett hagyományt”.⁷ Viktor pápa a második században kiközösítéssel fenyegeti az ázsiai egyházközségeket, ha utasításait nem követik. Miként beszélhetett volna így, ha nem lett volna hatalmának tudatában?

Ugyancsak a második században Tertullian, századának egyik legkiválóbb tudósa szerint az egyházi hatalom Péter és az ő utódai közvetítéséből folyik.⁸ Tertullian később, amikor eretnek tanokhoz csatlakozott, gúnyolódva írja Szent Kallixtus pápáról, hogy magának tulajdonítja azt a hatalmat az egész Egyház felett, melyet Krisztus Urunk csak Péter személyének adott.⁹ Tertullian ezzel bizonyosságot tesz arról, hogy a katolikusok már 200 körül a pápát Szent Péter utódának tekintették.

Origenes (185-254) Pétert apostolok fejedelmének nevezi, kinek Krisztus nyájának legfőbb kormányzását adta át.¹⁰

Az ősegyház tévtanítói és eretnekségei is a pápa legfőbb egyházi joghatósága mellett tesznek tanúbizonyosságot. Mikor püspökeiket elítélték vagy száműzték a tévtanítókat, azok a római püspökhöz fordultak, hogy őt a maguk véleményének megnyerjék, vagy hogy vegye vissza őket az Egyházba.

A III. századból Ciprián egyházatya Péter székét az egyházi tekintély forrásának nevezi. Aki elhagyja Krisztus egyházát, nem szerezheti meg Krisztus jutalmát. Idegen lett, különálló lett. Nem lehet annak Isten az atyja, akinek az Egyház nem anyja. Nem járhat Krisztus ruhájában, aki meghasítja s megosztja Krisztus Egyházát.¹¹

Harmadik században a spanyol püspökök letették Basilides és Marcialis püspököket. Ezek István pápához fordultak, és kérték tőle visszahelyezésüket.

Szent Siricius szerint minden apostoli és püspöki hatalom Péternek Krisztustól adott hatalmától ered.¹² Szent Jeromos szerint a főpap mindent felülmúló hatalma nélkül a viszályok az Egyházban elkerülhetetlenek volnának. Szent Athanasius, amikor az eusebianusok bevádolták Gyula pápánál (ezzel az eretnekek is elismerték a pápa elsőbbségét), a maga igazolására azt írja a pápának, hogy leborul az apostoli szentszék előtt, amelyhez csak a legalázatosabb hódolattal lehet közeledni.

⁶ Ep. ad Rom.

⁷ Adv. haer. III. 3.

⁸ Tertull. Corp. 10.

⁹ Bangha: Világnézeti Válaszok 139.

¹⁰ In Joan. Zom. 22.

¹¹ Cipr. De unitate Eccl.

¹² Epis. ad Ep. Africae.

Nyssai Szent Gergely (†396) „Ünnepeljük Szent Péter emlékét, aki feje az apostoloknak... ő az, akire Isten Egyháza támaszkodik, ő a szilárd, mozdulatlan szikla, melyre Üdvözítőnk Egyházát építette.”

Alexandriai Szent Cirill (†444) Celestin pápához intézett levelében azt írja: „Mindent Szentséged elhatározása alá helyezünk ... szükséges nekünk, mint tagoknak összeköttetésben maradni fejünkkel, a római püspökkel. Őt kell kérdeznünk, mit kell hinnünk és tartanunk, mert egyedül ő kárhoztathat minket és igazíthat útba, ő utasíthat el, erősíthet, köthet és oldhat.”

Amikor 451-ben a kalcedoni zsinaton Leó pápa levelét felolvasták, az egybegyűlt püspökök felálltak és így kiáltottak fél: „Péter beszélt Leó által.” Beszél még ma, és beszélni fog a pápa által, amit még az Egyháztól elszakadtak is kénytelenek bevallani. Bár Luther volt a pápaság legádázabb ellensége, de mégis kijelentette: Az egész világ elismeri, hogy a pápa felsőbbségét Máté evangéliumából be lehet bizonyítani. A nagy protestáns tudós, Leibniz dicsérően nyilatkozik a pápaságról. A tudós Casaubon, a régi egyházi irodalom kutatója protestáns létére kijelenti: „Senki sem kételkedik abban, hacsak kevésbé is jártas az egyházi történetekben, hogy Isten a hit megőrzésére sok századon át a szentszéket használta.”¹³ A protestáns Schelling: „Pápa nélkül a történeti Krisztus rég elveszett volna; már nem volna más, mint racionalistaké.”¹⁴ Mikor IX. Pius pápa Rómából kénytelen volt menekülni, a protestáns Gagern a darmstadti kamarában 1848. december 15-én azt indítványozta, hogy hívják meg a pápát Németországba, mert a pápaság lényegesen a katolikus hitvalláshoz tartozik, ennek erős köteléke... bizonytalan jövőnkben, világfelforgatásokkal szemben a pápaságra még sokszor szükségünk lesz. Harnack, a protestánsok büszkesége egész sorát döntötte meg a protestáns ferdtételeknek, és igazolja, hogy Péter csakugyan Rómában élt és halt meg. Bizonyítja, hogy „a római egyháznak az első század végén tényleges primátusa volt már a többi egyházak felett”.

A protestáns dr. Scott, az oxfordi egyetem híres történettanára, tudományos kutatásai alapján világosan bebizonyítja az efezusi zsinat tárgyalásaiból, hogy a római pápát már az ősegyházban Krisztus földi helytartójának és Péter törvényes utódjának tartották.

Mindezekből világosan láthatjuk, hogy az Egyház kezdettől fogva Péter apostol utódait tartotta az Egyház fejének és a tiszta krisztusi igazságok legbiztosabb öréneke.

Krisztus azt akarta, hogy a Péternek adott hatalom Egyházában fennmaradjon a világ végezetéig. Ezt világosan bizonyítja Péterhez intézett szavai: „Vagyis a Péterre alapított Egyház tanítótekinvényének megingathatatlan sziklának kell lennie és fennmaradnia, amíg a Péterre alapított Egyház fennáll. Ha tehát Krisztus ígérete szerint a Péterre alapított Egyházat semmi erőszak, de még a pokoli gonoszság sem lesz képes romba dönteni, akkor erre az alapsziklára helyezett pásztornak a világ végezetéig legeltetnie kell Krisztus összes híveit. A legfőbb tanítótekinvény nélkül a hit egységének és tisztaságának megőrzése éppoly kevésbé képzelhető el, mint valamely ország fennmaradása kormányzat és törvények nélkül. Krisztus szavaiból világos, hogy Péter oly helyet foglal el az Egyházban, mint az alapkö az épületnél. Rajta áll, s ha meglazul, összeomlik az egész ház.

A történelem is bebizonyította, hogy a krisztusi alapítású főpásztori tekintély nélkül az Egyház fenn nem maradhatott volna. Péter széke volt mindenkor az Egyház erőssége. Voltak idők, amikor pergőtüzek özönét zúdították ellene, hogy megsemmisítsék. Első három században vértenger vette körül. Dioklecián császár rettenetes keresztényüldözés után érmet veret e büszke felírással: „A keresztény név eltörlésének emlékére”. És ma Rómában ott áll Jupiter szobrából öntött Péter szobra. A hitújítás századában Luther, mint a dühöngő

¹³ Exercit. XV. ad Annal. Baron.

¹⁴ Aus Schellings Görres lapjai X. 189.

szélvész, tomboló vihar, támadta meg Péter székét, hogy romba döntse. Jóslatokba is bocsátkozott. 1521-ben kijelentette, hogy 2-3 év múlva elsöpri a pápaságot püspökeivel együtt. Közvetlen halála előtt pedig kihívóan hirdette: „Pestis eram vivus, moriens ero mors tua papa”. – Dögvész voltam életemben, halálot leszek halálomban, pápa. Luther másnap ismeretlen körülmények közt hirtelen meghalt, de jövendölése még mindig nem teljesedett be. A pápa él és uralkodni fog, mert a pápaság az a szikla, melyen semmi tévtan, de még a pokol kapui sem fognak győzedelmeskedni. Luther műve pedig, mint a szétszórt kéve, egymásnak ellentmondó felekezetek százaira bomlott. A XVIII. század vége felé és a XIX. század elején a szabadkőművesség valóságos pokoli rohamot intézett a pápaság ellen, melynek szerintük az évei meg vannak számlálva. Amikor 1809-ben VII. Pius pápát a börtönbe hurcolták, kárörvendően hirdették, hogy vége a pápaságnak s gúnyosan mondogatták a hitű katolikusoknak: Vigyázatok jól a bebörtönözött utolsó pápátokra. 1848-ban IX. Pius pápa kénytelen volt Rómából elmenekülni üldözői elől. De hiábavalónak bizonyult minden jóslat és üldözés, mert Krisztusnak Péterhez intézett szavai: „a pokol kapui nem vesznek erőt rajta” legfényesebb bizonyítéka lett, hogy a Péter utódai felett az isteni gondviselés mindenkor örökösök.

Keletiek és az egy Pásztor

Kisebb surlódásoktól eltekintve a kereszténység egységes volt a XI. századig. A XI. században állott be a keleti egyházszakadás, mely megtagadta a közösséget az Egyház fejével. A szakadásnak kizárólagosan fegyelmi okai voltak. Az egyházfegyelem, illetve Péter elsőbbségének tagadásánál tovább nem is ment. Dogmatikus eltérés csak századokkal később mutatkozott itt-ott. A keletiek legnagyobb része ma is ugyanazon hitet vallja és ugyanazon szentségekkel él.

A szakadás történelmi előidézője és oka a keleti császárság hatalmi túltengésében rejlik és azoknak a férfiaknak a gögijében, akik mint konstantinápolyi püspökök a császári udvar tobzódó fényének, buja pompájának árnyékában meghúzódva Krisztus és lelkek ügye helyett elsősorban saját kicsinyes emberi érdekeiket tartották szem előtt. Jóllehet a római császári szék Konstantinápolyba történt áthelyezése után is a császári udvar állandóan Rómához fordult, mert Róma püspöki székét tartotta egyházfőnek. Lassanként azonban elragadtatta magát és mindinkább beleavatkozott az Egyház ügyeibe. A főváros püspökei a császári városban nagy tiszteletben részesültek és ennek következtében tekintélyük is növekedett. Elősegítette ezt a császári hatalom is, mely a konstantinápolyi püspököt kivonta a herakleai érsek joghatósága alól. A császári udvar és a császári hatalom fénykörében sűtkérező konstantinápolyi püspökök a főváros püspökének magasabb rangot óhajtottak a római püspök elsőbbségének sértetlensége mellett.

A hatalomra vágyó konstantinápolyi püspökök, akiket a császári hatalom ültetett a püspöki méltóságba, azzal hízelegtek a császárnak, hogy Rómából Konstantinápolyba áthelyezett császári székkel a legfőbb egyházi hatalomnak is a császári fővárosban a helye, s a császárnak, mint a kereszténység támogatójának jogában áll a legfőbb egyházi kormányzatot tetszése szerinti egyénre ruházni. Így akarták a nagyravágyó császárokat, akiknek egyébként politikai eszközei voltak, meggyőzni arról, hogy a konstantinápolyi püspököt a keletrómai birodalom feletti elsőbbség és kormányzat illeti.

Bár a konstantinápolyi püspökök sokat erőlködtek, hogy az egyházi főméltóságot magukhoz ragadják, sohasem tudták az elsőbbségüket elismertetni. 381-ben a konstantinápolyi zsinaton azt a határozatot hozták: „Konstantinápoly püspökét tisztelet, elsőbbség illeti meg a római püspök után, mivel ez a város új Róma”. Ezt a határozatot, bár zugzsinat hozta és forradalmi határozat volt, mégis örök időkre bizonyítéka, hogy a

nagyravágyó keletiek mégis elismerték a római püspök elsőbbségét. Ugyanez a zsinat tudatában volt a zsinati határozat jogerejének is, azért határozatát Damasus pápához terjesztette s kérte a szentesítést. A pápa azonban a szakadás magvait tartalmazó zsinati határozatot elvetette.

451-ben Marcián görög császár I. Leó pápához fordul és egyetemes zsinat összehívását kéri. A császár a zsinat helyéül a fővároshoz közel fekvő Chalcedon érseki várost jelöli ki. Leó pápa összehívja a zsinatot, minthogy azonban elfoglaltságai miatt nem jelenhetett meg, saját személyének képviselőjéül követeket küld, akiknek elnökletével 600, nagyjából keleti püspök jelenlétében tartják meg a zsinatot. Amikor a zsinaton Leó pápa levelét felolvasták, a 600 püspök így kiáltott fel: „Péter beszélt Leó által, Péter él folytonosan az ő székén”. Marcián császár és neje Anatolius konstantinápolyi püspök részére Leótól előjogok megerősítését kérik, Leó azonban ezt elutasítja. Anatolius pedig meghajol Leó előtt s bevallja, hogy a pápa az úr és az Egyház feje.

680-81-ben Konstantinápolyban tartott egyetemes zsinat Agatho pápa levelére azt válaszolja: „Ez az igazi hitszabály. A hit mindig változatlan marad az apostoli széken. Ígérjük, hogy mindazokat kizárjuk a katolikus közösségből, akik ezzel az Egyházzal nem értenek egyet”. Konstantinápoly püspöke e határozathoz hozzáfűzi: „Én ezen hitvallást saját kezemmel írtam alá”.

Aranyszájú Szent János, a görögök legnagyobb tekintélye Pétert apostolok ajkának, apostolok apostolának, az Egyház alapjának és az egész világ fejének nevezi, melyen a hit nyugszik. Kijelentése azért nagyjelentőségű, mert püspöke volt annak a széknek, melynek püspökei erőszakkal törekedtek Rómától magukhoz ragadni a legfőbb egyházi méltóságot.

A keleti egyházszakadás előfutárja a léha erkölcsű testőrparancsnok Phetius, aki a császár kegyéből mindenáron meg akarta magának szerezni a konstantinápolyi püspöki széket. Mély alázattal és tisztelettel könyörgött I. Miklós pápához saját megerősítéséért és a pápát úgy tekintette, mint az Egyház teljhatalmú fejedelmét. Mikor azonban a pápa meggyőződött ravaszságáról és a megerősítést megtagadta, a pápa ellen fordult, s eretneknek nevezte ugyanazt, akitől előbb alázattal koldulgatta megerősítését.

A végleges szakadás előtt a konstantinápolyi püspökök 1054-ig mind a pápához fordultak, tőle vártak döntést és intézkedéseinek alávetették magukat. A szakadás után pedig önmagukat nevezték Krisztus igaz Egyházának. Ezzel ellenkezésbe kerültek a keleti egyházatyák tanításával, akik mind elismerték a pápa elsőbbségét.

Ha közelebbről szemügyre vesszük a keleti szakadarság lelki életét, föltűnően tapasztalható, hogy az egység megbontása és a legfőbb tanítói hivatal megvetése a szakadár kereszténységben minden bensőség nélküli és keretekbe fagyott kereszténységet hozott létre, mely századról-századra többet veszít az igazi kereszténység jellegéből. Hiányzik belőle az igazi Egyház tulajdonsága: a szentségre való nevelés. A vallásosság náluk már nem egyéb, mint léleknélküli külsőség, a lényeket kevésre becsülve, nem adhatnak híveiknek lelki táplálékot, mely az ember megszentelését előmozdíthatná. Sőt papjaik sok helyen kapzsiságból már vallásos babonákat keverték a kereszténységbe.

Az Egyháztól való elszakadás után államok szerint teljesen az államhatalom politikájának szolgálatába szegődött és az uralkodók önkényes hatalmi törekvéseinek uszályhordozója lett. Főleg tapasztalható volt ez a cári Oroszországban, ahol a püspökök még a vallási kérdések terén is a cár határozatainak kénytelenek voltak magukat alávetni, a papok pedig legtöbb esetben a nemzeti eszmék agitátoraivá váltak. Oroszországban a cárizmus valóságos szolgasorsba süllyesztette a keleti egyházat s ennek tulajdonítható, hogy a vallási mezbe öltözött és minden belső hitbeli tartalom nélküli orosz nép oly könnyen hódolt be a forradalmi eszméknek és rohant az istentagadó kommunizmus karjaiba.

Rámutathatunk itt az 1919 előtti magyar viszonyokra is. Tudjuk, hogy a magyarországi keletiek papjai a vallásosság színezete alatt a nemzetiségi politikai törekvések szítói voltak, ami azután nagyban hozzájárult hazánk megcsonkításához.

Méltán kérdezhetjük: Ez a kereszténység lenne-e Krisztus igaz Egyháza, melyet a góg és hatalomvágy szült, s amely lassanként az eretnekség felé sodródik? Sőt újabban már el is jutott odáig, hogy jóllehet ugyanazon szentségekkel él, mint a katolikus Egyház s majdnem csak a pápa fennhatóságát nem ismeri el, mégis a tőle oly távolálló szektákkal folytat hitegységre irányuló tárgyalásokat, ahelyett, hogy visszatérne Péterhez, a sziklához, amelytől valamikor elszakadt.

Egy Pásztor és a nyugati egyházszakadás

A keleti egyházszakadásnak a kisebb súrlódásoktól és kilengésektől eltekintve, semmiféle kártékony hatása nem mutatkozott. Ellenkezőleg, a nyugati kereszténység mint egy ember foglalt állást a pápa mellett és a szakadások ellen. A nyugati kereszténység egységes maradt és ezt az egységet ha néha meg is zavarták, ezek jelentéktelen események voltak a XVI. századig, Luther fellépéséig. Luther, aki különös körülmények között, mondhatnám ijedség okozta hirtelen felindulás következtében és nem hivatásból lett pappá és szerzetessé. Elhirtelenkedett könnyelmű lépését megbánta és kifelé kacsintgatott a kolostor falain túlra. Ennek természeteszerű következménye volt az egyházi fegyelemmel való szembe fordulása, majd az egyházi fegyelem örének, a pápai elsőbbségének támadása, majd teljes tagadása. Luther első ballépése hozta a másodikat s az ellentmondások árjába sodródott. Egymás után megtagadta azokat a hittételeket, amelyeket évekkel, hónapokkal, sőt napokkal előtt hevesen védett. Tévednénk, ha azt állítanánk, hogy Luther az első perctől kezdve el akart szakadni az Egyháztól. Ő maga írja egy 1519. februárjában kelt levelében: „Én nem akarok elszakadni az Egyháztól”. 1518. márc. 30-án kelt levelében pedig azt írja a pápának: „Szentséges Atyám! hagyj életben, vagy ölj meg engem, vagy utasíts el, helyeselj engem, vagy vallj igaztalannak, ahogy Neked tetszik: a Te szavadat a Benned székelő Krisztus szavának ismerem el”. Egyik vallomásából világosan kitűnik, mennyire tisztelte a pápát: „Tudja meg az olvasó, hogy szerzetes és dühös pápista voltam. Úgy bele voltam bolondulva a pápista tanokba, hogyha rajtam áll, kész lettem volna mindenkint megölni vagy megöletni, aki csak egy hajszálnyira is megtagadja a pápától az engedelmességet”. – „Ha a pápai hatalom nem volna Istentől vagy isteni hatalomtól, oly sokáig fenn nem állhatott volna”.

Amikor a szentségrajongókat támadja az Egyházra hivatkozva azt írja: „Veszélyes és rettenetes valami az egész Egyház meggyőző bizonyossága, hite és tanításával ellenkezőt hallani vagy hinni”. 1519-ben aggódik: „nehogy mások gyalázatos fősvénysége miatt, anyánk, a római Egyház beszennyeztessék, melytől semmi ürügy vagy ok miatt nem szabad elszakadni”. Kijelenti, hogy semmit sem akar állítani, ami a szentatyákkal meg nem egyezik és a szentszék el nem fogadott volna, és hogy tanítását az Egyház ítélete alá veti.¹⁵ 1520. szept. 6-án azzal hízeleg X. Leó pápának: „méltó volna, ha jobb időben viselné a pápai hivatalt”.

Mindezekből látható, hogy Luther, míg a dolgok el nem mérgesedtek s nyilvános eretneknek nem tekintették, teljesen az Egyház álláspontján állott. Csak a kiközösítés után tért végleg téves utakra és helyezkedett szembe az Egyházzal. Főleg fellángolt benne a pápa és az egyházkormányzat elleni gyűlölet. Kiközösítése után a pápa ítéletét Antikrisztus bullájának nevezi.¹⁶ Sőt a pápa elleni gyűlöletében odáig megy, hogy nem elég a pápai bullát

¹⁵ Luth. Tom. I. germ. f. 54.

¹⁶ Luth. Tom. I. germ. ed. Jen. 345.

elégetni, hanem magát a pápát is. A püspökök és a pápák ellen fegyverhez kell nyúlni s kezeket vérükben megmosni.¹⁷ A püspököket pedig bálványoknak, gyilkosoknak, a föld terheinek, Antikrisztus apostolainak a világ megrontására, az evangélium kiirtóinak, az ördög hírnökeinek és helyetteseinek nevezi.¹⁸

Luther után, aki a heves és gyalázkodó stílus példányképe, Kálvin, a genfi prédikátor, a komor férfiú, aki szép stílusban fogalmazza és állítja össze kiesztelt vallási rendszerét, az összes egyházi rendeket gúnyolva írja: „Az egész pápista papság nemcsak valódi isteni szolgálat durva megszenteltelítése, hanem oly átkozott gyalázása Krisztusnak, hogy a pápista pap, míg ezt a tisztelet el nem veti, Krisztus szolgája nem lehet”.¹⁹

A hitújítók szerint külön papi tiszttség nincs, hanem egyetemes papság. Szerintük minden megkeresztelt pap. Luther szerint senkit pappá szentelni nem lehet.²⁰ „Az összes megkeresztelték dicsekedhetnek azzal, hogy papok és püspökök”.²¹ Világosan láthatjuk, hogy a hitújítók teljesen elvetették a papi és az egyházkormányzati lelki hatalom krisztusi eredetét.

A józanész ítélete szerint semmiképp sem tételezhető fel, hogy az Egyháznak a pápáról, a tanítói hivatalról és az egyházi rend szentségéről szóló tana csak azért változott volna meg, mert a pápa Luthert tévtanai miatt kiközösítette.

Legnagyobb képtelenség annak az elgondolása is, hogy Luther véleményének a megváltoztatása maga után vont volna az igazság megváltoztatását is! A kiközösítés előtt Luther szerint még az volt az igazság, hogy semmi ok miatt nem szabad elszakadni az egyháztól. Ugyan ki hiszi józan ésszel, hogy a kiközösítés után ez az igazság megváltozott volna??!

A nyugati egyházszakadás lényeges tana az egyházi kormányzat és a papi rend lelki hatalmának tagadása. Ez képezte az egyházszakadás sarkalatos okát. Idővel az egyházi kormányzat tagadása ellenére kénytelenek voltak belátni felekezetük rideg elveit és ma már felveszik azokat a püspöki címeket, melyekben valamikor nem isteni tekintélyt, hanem antikrisztusi hatalmat láttak, mely szerintük meghamisította a tiszta krisztusi tanítást. Ma már érzik a megvetett és sárral dobált egyházi rend szentségének szükségességét s már püspöki és főpapi címeket vesznek fel, főpapi jogokat gyakorolnak, és a papszentelést utánozzák minden lelki hatalom nélkül, anélkül, hogy valóságos püspökök vagy papok volnának. Valamikor hitközségeik önálló és függetlenek voltak, önmaguk felett rendelkeztek. Ma már püspöki egyházkerületeik vannak és a prédikátorok szabad választási jogát eredeti felfogásuktól eltérve alaposan megváltoztatták és a kat. egyházkormányzat mintájára alakították át.

Jogosan kérdezhetjük: Ha elvetették az apostoli jogfolytonosságot és az egyházi rend szentségi voltát tagadják, akkor miért gyakorolnak úgynevezett püspöki hatalmat s követelnek maguknak felekezeti főpásztori, főpapi jogokat? Ezzel ellenkezésbe jönnek vallásalapítóik tanaival és önmagukkal, mert sarkalatos tanaik alapja az egyetemes papság. Ezen elv szerint minden megkeresztelt pap és semmi megkülönböztető lelki hatalom nincs. Ha pedig ezek ellenére mégis elismerik a felsőbb egyházi hatalmat és tanítói hivatal szükségességét, akkor hallgatniok kellene a lelkek Főpásztorának szavára, aki mondotta: „Legeltesd az én bárányaimat, az én juhaimat”. „Legyen egy akol és egy pásztor.” Igen! ha következetesek akarnának lenni, vissza kellene térniök az anyai házba, ahonnét sok jóakarató testvérünket az erőszakos kezek szakítottak el. Hiszem, hogy el fog következni az az idő,

¹⁷ Luth. Tom. I. ed. Jen. 59.

¹⁸ Luth.: Adversus falso nominatum ordinem Epprum.

¹⁹ Calv.: lib. 4. Inst. Cap. XIX.

²⁰ Luth.: De influendis Ministris Eccl.

²¹ Luth. Tom. I. Jen. germ. fol. 321.

amikor az emberek be fogják látni, hogy az egész kereszténységnek egy Akolban, egy Pásztor vezetése alatt egyesülnie kell.

A hitújítók mind elvetették az Egyház tanítói hivatalát. Szerintük semmi szükség az egyházi kormányzatra, nem kell pápa, nincsenek lelki hatalommal felruházott püspökök, sem papok, hanem csupán prédikátorok és mindenki lehet a maga tanítója és papja, csak olvassa a szentírást. Luther szerint: „A Szentlélek olvas a szentírásban és nem te. Isten bensőleg tanít téged, más tanítóra nincs szükséged, mert a Szentlélek bensőleg és közvetlenül tanít, miként kell a szentírást értelmezni”. (Luther: De instit. ministris Ecclesiae.) Minden hitújító azt hirdette, hogy tanait a Szentlélek sugallatából a szentírásból merítette.

A Szentlelket az Úr Jézus Igazság Lelkének nevezte. Akinek örökké Egyházában kell maradni és tanítani az igazságra. Ha a Szentlélek sugallná a szentírás olvasójának, miként kell érteni a szentírást, akkor mindenkinek egyenlően kellene azt érteni és kizárt dolog lenne, hogy némelyek így, mások pedig másképp magyarázzák, mert lehetetlenség, hogy az Igazságelke, a Szentlélek különböző felekezetek elosztása szerint különböző és egymásnak ellenkező módon sugallja az isteni igazságok értelmét. Ha a Szentlélek sugall, akkor érthetetlen, miként lehetséges az, hogy a szentírásra hivatkozó felekezetek közül még kettőnek sem egységes a tanítása. Luther pl. Kálvint s a véle nem egy véleményen állók tanait kárhoztatta és azokat ördögtől valónak nevezte. Viszont Kálvin Luther tanait. Ha valamennyi a Szentlélek sugallatára hivatkozik, akkor az igazság sokszerűségének fogalma és magyarázata értelmetlen. Mert lehetetlen, ami az egyik felekezetben igazság az a másikban a Szentlélek sugallatából nem igazság.

Ha a Szentlélek olvasásából, Szentlélek sugallatából jut az ember az isteni igazságok ismeretére, akkor tilos bárkit is vallási igazságokra tanítani, teljesen felesleges hallgatni a prédikátorokra, ne oktasson engem senki, mit kell hinnem, ott a szentírás. Ezen elv alapján nem igehirdetéssel, missziókkal, hanem a szentírás osztogatásával kellene a bűnösöket és a pogányokat megtéríteni. Ha a hit dolgában egyedül a szentírásra kellene támaszkodnunk, akkor Krisztusnak kellett volna a szentírást megírnia s megparancsolni tanítványainak: Ne tanítsatok, hanem másoljátok le szentírásomat, tanítsátok írásra-olvasásra a nemzeteket s adjatok minden ember kezébe szentírást.

Ha a hitújítók állítása szerint minden tanítói tekintély nélkül a szentírás olvasása által kell keresni az isteni igazságokat, akkor az elmúlt századokban, amikor még a könyvnyomtatás nem volt feltalálva és a szentírás beszerzése óriási összegekbe került, csak néhány dúsgazdag írni-olvasni tudónak lett volna alkalma a krisztusi igazságok birtokába jutnia.

Minden államban az ügyek elintézésében van legfőbb ítélőszék, mely ítéletének kötelesek a honpolgárok magukat alávetni, így kell ennek lennie az Egyházban is. Pl. két komoly szentírás olvasó két ellentmondó következtetésre jut a szentírásból. A kérdést el kell dönteni, mert ezen fordul meg lelkük üdvössége. Miként döntsék el a kérdést, amikor Krisztus az örök kárhozat büntetése alatt kívánja, hogy higgyünk. Tehát mint az államban, úgy az Egyházban is döntő, legfelsőbb ítélőszéknek kell lennie, mely eredetére s tárgyára nézve isteni ígéreten alapul. Ez az ítélőszék pedig az Egyház legfőbb kormányzói hivatala, mely egyedül jogosult a szentírást magyarázni. Az a főpásztor, akiért Krisztus különösen imádkozott, hogy hite soha meg ne fogyatkozzék, akinek megparancsolta, hogy hitében erősítse meg atyafiait. Akit Egyháza főpásztorává rendelt: Legeltesd, azaz kormányozd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat. Az a főpásztor, akire saját Egyházát alapította, melyről azt mondta: Aki Egyházamra nem hallgat, legyen neked, mint pogány és vámos. Vagyis, aki nem engedi Egyháza által magát kormányoztatni, nem tekinti Egyháza tagjának.

A hitújítók azt hirdették, hogy a szentírás magyarázatához nem kell tanítói tekintély, mert a Szentlélek minden embert közvetlenül maga világosít fel a szentírás helyes értelméről. Ennek a tannak az lett a következménye, hogy a reformátorok egymás szemére vetették, hogy a szentírást az ördög szellemében magyarázzák. Erre vonatkozólag mondotta Strauss

protestáns író: „hogy a Szentlélek magyaráz, ez csak képleges szólásmód, autoszuggesztió. A protestáns nem hisz a bibliának, hanem önmagának. Hite tulajdonképpen nem hit, hanem felfogás, emberi vélemény, lényegében ingatag és változó”. Luther is belátta, de már késő volt, hogy hová juttatta a szentírás szabad magyarázata az emberiséget s azért panaszkodott Zwingli-nek: „Ha a világ még soká áll, a szentírás egymástól eltérő magyarázatai miatt, amit most tapasztalunk, a hit egységének fenntartása céljából vissza kell térnünk és el kell fogadnunk a zsinatok határozatait”. (Bilkei: „Debreczentől-Pannonhalmáig, 20”.) Igen, visszatérni az Egyház tanítói hivatalához, hogy legyen: Egy Akol és egy Pásztor.

Az Egyház csalatkozhatatlansága

Krisztus akarata, hogy tanítása örök időkre fennmaradjon az egész emberiség számára. Ehhez kellett egy szilárd alap, nehogy idők folyamán az emberiség letérjen az apostoloknak átadott egységes hit útjáról. Ez pedig csak úgy volt lehetséges, ha gondoskodik a tanított igazságok sértetlen fennmaradásának biztosítékáról és Egyházában a csalatkozhatatlanság adományával felruházott tanítói hivatal állít fel, mely különös isteni segítséggel folytatólagosan minden megszakítás nélkül tanítja a kinyilatkoztatott isteni igazságokat. Ez az igaz isteni vallás alapfeltétele.

Ha hiszünk Krisztus istenségében, és ha következetesen akarunk lenni, akkor hinnünk kell tanítása tisztaságának örök fennmaradásában is. A hit tisztaságának a fennmaradása nem a tanítói hivatal képviselőinek tudásán, vagy bölcsességén alapszik, hanem Krisztusnak természetfeletti segítségén.

Ezek után kérdezhetjük: Miben áll az Egyház csalatkozhatatlansága? A csalatkozhatatlanság alatt értjük az Egyház tanítóhivatalának adott azon rendkívüli isteni ajándékot, melynél fogva az apostoloktól átvett jézusi tanítás felett őrökdi, tévedésmentesen magyarázza és védelmezi a tévelygések ellen.

Aki ennek a tannak igazát kétségbe vonja, annak meg kell engednie, hogy a krisztusi igazságok időközben részben vagy egészben elhalványultak és Krisztus igaz Egyháza megszűnt létezni. Ez pedig ellenkezik az Ő megváltói küldetésével.

Ha az Egyház az igazság útjáról letért volna, azt Krisztusnak isteni mindenhatóságánál fogva előre kellett volna tudnia. Ha előre látta volna az eltévelygést, ez esetben isteni bölcsességénél fogva nem kötelezhette volna bizonytalanságra és téves tanok elfogadására az egész emberiséget az idők végezetéig. Tehát gondoskodnia kellett arról, hogy tanítása a világ végezetéig minden tévedéstől mentes legyen.

Krisztus tanításának az elfogadása nem lehet az emberek tetszésére bízva, azért gondoskodnia kellett a kinyilatkoztatott hitigazságok hivatalos védőiről is. Ezért az isteni igazságok fenntartása céljából Krisztusnak mintegy erkölcsi kötelessége Egyháza tanítói hivatalát oly kiváltságokkal ellátni, hogy ez az isteni igazságokat folytatólagosan, megszakítás nélkül, minden tévedéstől mentesen, egyik nemzedékről a másikra, a világ végezetéig megőrizze. Ez pedig elképzelhetetlen a csalatkozhatatlanság adománya nélkül.

A csalatkozhatatlanság adományát Krisztus Urunk meg is ígérte Egyháza hivatalának, amikor így szólt tanítványaihoz: „Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön. Menjetek és tanítsatok minden nemzetet... Tanítván őket megtartani mind, amit parancsoltam nektek: és én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig”. Tehát világos, hogy Krisztus az apostolok törvényszerű utódainak megígérte, hogy velük lesz mindennap. Vagyis nem lesz olyan nap, olyan idő, amikor az Egyház letérne a tiszta krisztusi igazságok útjáról, ígérte nyomatékosan meg is erősítette, amikor apostolainak megígérte a Szentlelket: „Kérem az Atyát és más Vigasztalót ad nektek, hogy örökké veletek maradjon, az Igazság lelkét... az megtanít titeket mindenre és eszetekbe jut minden, amiket mondtam nektek.” Jézus ígérete

szerint Krisztus Egyházában a Szentléleknek örökké kell tanítani minden igazságra az Egyház tanító hivatalát. Különös felvilágosító kegyelmének el kell oszlatnia minden homályt, mely tévedésbe vihetné Egyházát. Ha a Szentlélek, az Igazságlelke az apostolok törvényes utódainak tanítómestere s az Egyház mégis tévedne, akkor a Szentlélek vinné tévedésbe a kereszténységet. Ezt megengedve, a tiszta krisztusi igazságok részben vagy egészben elmosódnának vagy megszűnnének létezni s teljes egészében ma már fel sem volnának találhatóak, holott Krisztus azt akarta, hogy az egész emberiség minden időben az igaz hit ismeretére jusson. Tévedés esetén, ami Jézus tanításában a legfontosabb: a lelkek megszentelése és üdvössége bizonytalanná válnék. De azt is mondhatnók, hogy Krisztus, amikor azt mondta: „veletek vagyok mindennap a világ végezetéig” és ígéretet tett, hogy az Igazságlelke örökké tanítói hivatalával marad, adott szavát be nem váltotta.

Az Egyháztól elszakadt felekezetek tagadják a Péterre és utódaira alapított tanítói hivatalt, és azt állítják, hogy Krisztus nincs vele. Kinek hiszünk? Krisztusnak-e, vagy azoknak a hitújítóknak, akik Krisztus szavait meghazudtolják vagy tévesen magyarázzák? Ki az igazmondó?

Aki hisz Krisztus istenségében és isteni igazmondásában, annak minden kételkedés nélkül hinnie kell azt is, hogy az Egyház az isteni tanítások útjáról soha le nem térhet. Aki ezzel szemben ellenkező véleményt állít, az meghazudtolja magát Krisztust!

Az Egyház csalatkozhatatlanságát megerősítik még Péterhez intézett szavai. Pétert azelőtt Simonnak nevezték. Simon nevét Jézus Péterre változtatta. Péter annyit jelent, mint szikla. Péter neve, kire Jézus Egyházát alapította, erősséget és állandóságot jelent. Amikor azt mondja Péternek: „reád alapítom Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta”, e szavakkal Péterre, a sziklára alapított Egyház szavatosságot nyert Krisztustól, hogy semmiféle erőszakos hatalom vagy tévtan nem fog a Péteren alapított Egyházon győzedelmeskedni. Jöjjenek bárminő támadások, mindenkor szilárdan fog állani és a krisztusi igazságoktól soha nem fog eltérni. Márpedig a pokol kapui, vagyis a gonosz törekvések akkor vennének erőt az Egyházon, ha megváltoztatná, elmásítaná azokat a tanításokat, melyekkel Krisztus meghagyása szerint hirdetni kötelessége minden nemzetnek a világ végezetéig. „Menjetek, tanítsatok minden nemzetet.” E szavakkal megparancsolta tanítványainak, hogy Egyháza kebelébe fogadják az összes nemzeteket és tanítsák őket az igaz hitre. Isteni előrelátásánál fogva nem róhatott olyan kötelességeket tanítványaira, melyek az összes nemzeteket tévútra vezethetnék.

Az Úr Jézus igaz tanításának fennmaradását bizonyítja még az, hogy parancsolólag meghagyta tanításának hívő lélekkel való fogadását: „Aki titeket hallgat, az engem hallgat, aki titeket megvet, az engem vet meg”. Ha Krisztus az apostolok törvényes utódai által kívánja oktatni és vezetetni híveit, akkor nem engedheti meg, hogy ezek tévedésbe vezessék őket. Ez esetben Krisztus nem gondoskodott volna kellőleg tanítása tisztaságának fennmaradásáról.

Jézus kijelentéseiből világos, hogy Egyházát természetfeletti segítséggel megóvjá minden tévtantól. Ezt akarja mondani akkor is, midőn félremagyarázhatatlan eréllyel kijelenti: „Aki az Egyházra nem hallgat, legyen neked mint pogány és vámos”. Vagyis nem lehet az Ő igaz Egyházának tagja az, aki Egyháza tanítását a maga egészében el nem fogadja. Sőt az örök kárhozat veszélyével fenyegeti azokat, akik Egyháza tanítását megvetik vagy kétségbe vonják: „Aki nem hisz, az elkárhozik”. Az Úr Jézus nem fenyegetné örök kárhozattal azokat, akik nem hisznek, ha tanítása sértetlenül, minden megszakítás nélkül fenn nem maradna Anyaszentegyházában. Tehát kettő közt kell választani: Vagy elfogadni Jézus tanítását a maga egészében, vagy elkárhozni! Amikor krisztusi igazságok elfogadásáról van szó, itt nem lehet nádszálként ingadozni. Krisztus teljes meghódolást kíván. Aki pedig teljesen meg nem hódol előtte, az majd az örökkévalóságban fogja látni: mit tesz Krisztussal alkudozni. De a belátás késői lesz, ott már semmit sem lehet jóvátenni!

Szent Pál apostol az Egyházat az igazság oszlopának és erősségének nevezi. Ha az Egyház az igazság oszlopa és erőssége, akkor nem tévedhet az igazság megismerésében és tanításában. Ha tévedne, már nem lehetne az igazság oszlopa és erőssége.

Ezek után önként felmerül az a kérdés: Kik az Egyház csalatkozhatatlanságának a birtokosai?

Felelet: Az Egyház törvényes tanítói hivatala. Az Úr Jézus az apostolok alárendelésével Péternek teljhatalmat adott az Egyház kormányzására. Tehát a csalatkozhatatlanság birtokosai Péter és az apostolok utódai, a pápa és a vele egyesült püspökök testületileg, amikor a pápával egységben az egész Egyházra kötelező határozatokat hoznak a hit és erkölcsöket érintő kérdésekben. Csalatkozhatatlan a pápa egyedül is, mint Péter apostol ígéreteinek örököse. Az apostolok utódai a püspökök pedig csalatkozhatatlanok a pápával testületileg és nem külön, mert az Úr Jézus az apostolok testületének mondotta: „Veletek vagyok a világ végezetéig” és a Szentlélekről, az Igazságlelkeről, „hogy örökké veletek maradjon”. Az apostolok nem élhettek örökké, tehát világos, hogy a krisztusi ígéret az apostolok utódainak is szól.

Megerősíti ezt Krisztus Urunknak az a kijelentése, mely szerint különösen könyörgött Péterért, hogy az ő hite el ne fogyatkozzék. A többiekéről pedig azt mondja, hogy Péter által lesznek hitükben megerősítve. Lehetetlen, hogy annak hite megfogyatkozzék, akiért Krisztus különösen imádkozott, hogy hitében megerősítse atyafiait. Ha Krisztus könyörgött Péter hitének az erősségeért, akkor Krisztus imádsága erejének segítségével Péter utódai soha tévtant nem hirdethetnek, így lesznek Péter apostol utódai, a pápák az a szikla, melyre Krisztus Egyházát alapította.

Krisztus Pétert az egész Egyház főpásztorává rendelte: „Legeltesd az én bárányaimat. Legeltesd az én juhaimat”. Ha Péter apostol utódai, a pápák a hit és erkölcs dolgában tévednének, akkor tévedne a nyáj is. Ez esetben Krisztus olyan pásztorra bízta volna nyáját, aki nem tud nyája felett örködni. A történelem is bizonyítja, hogy Péter apostoli széke mindenkor megingathatatlan sziklája volt a kinyilatkoztatott isteni igazságok tisztaságának.

Ha megvizsgáljuk a zsinatok határozatait vagy a pápáknak az összes hívekhez szóló intézkedéseit, ezekben egyetlenegy sem találunk, melyről tudományosan bebizonyították volna, hogy a pápával egyesült püspökök a zsinatokon, vagy a pápa, mint az összes hívek főpásztorá csak egyszer is tévtant hirdettek volna. Ha az Egyház nem tévedett kétezer éven át, erősen hisszük és meg vagyunk arról győződve, hogy az Úr Jézus, aki megígérte Egyházának: „veletek leszek a világ végezetéig”, a jövőben sem fogja megengedni, hogy valamikor a hit és erkölcs dolgában tévedjen. Ellenben az Egyháztól elvált felekezetek tele vannak ellentmondásokkal és oly tanokat vallanak, melyek sehogy sem egyeztethetők össze a hit és erkölcs tiszta szabályaival.

Volt idő, amikor az eretnekek akarták az Egyház kormányzását magukhoz ragadni, de ezek közül egy sem választott Szent Péter utódává. Ezt az Egyház felett örködni Krisztus nem engedte meg.

Az Egyház mindenkor tanította, hogy Péter apostol utódai a Szentlélek különös segedelmével az apostoli kormányzattól soha le nem térhetnek. Ezért kezdettől fogva a pápa határozatait megdönthetetlen ítéletnek tekintették. Innét Szent Ágoston mondása: „Roma locuta, causa finita”, Róma beszélt, az ügy el van intézve.

A pápa tévedésmentességét a hit és erkölcs dolgában követeli az Egyház szervezete is, mert lényegéhez tartozik a hitegység megőrzése és az összes híveknek egy hitben való egyesülése.

Krisztus és a Péterre alapított Egyház egymástól el nem választhatók, mert Krisztusé az Egyház, melyet Ő Péterre és az ő törvényes utódaira alapított. Azért mondotta Péternek: „Reád alapítom az én Egyházamat”. Tehát senki másra, hanem egyedül Péterre alapított Egyház Krisztusé. Mert ha más alapra akarta volna alapítani, nem nevezte volna Péterre

alapított Egyházát Egyháznak. Tehát Péter és utódai legfőbb tanítói hivatala elválaszthatatlanok Krisztustól. Ahol nincs Péter, ott nincs szilárd alap, ott nincs kőszikla. Ahol pedig ez hiányzik, ott nem lehet Krisztus. Ahol Pétert, a pápát kihagyják, ott nem lehet Krisztus igaz Egyháza, ott nem lehet lelki egység, ott elhaloványodik az igaz hit.

Az Egyház csalatkozhatatlansága könnyen megérthető, csak az ember ne támasszon maga magának nehézségeket ebből a tanból. A csalatkozhatatlanság tulajdonképp nem egyéb, mint a hit egységének és a kinyilatkoztatott hitigazságoknak isteni tekintélyen alapuló gondviselő erejének tévmentes megőrzése.

Csalatkozhatatlanság ajándéka nélkül Krisztus igaz Egyháza összeomlott volna, vagy önálló egyházakra bomlott volna s eltérve a krisztusi igazságoktól, egyes országokban a keleti szakadárak mintájára nemzeti egyházakká alacsonyodott volna. Sőt az egész kereszténység nem lenne egyéb, mint Krisztusban való csalódás és téves vallási vélemények vegyüléke.

Krisztus örök bölcsességénél fogva tanítását a világ végezetéig minden ember számára fenn akarta tartani. Ha ez az Ő isteni szándéka, akkor nem tételezhető fel, hogy tanítása valamikor is elveszítse eredeti tisztaságát, mert ez esetben az egész kereszténység a vallási eltévelygések útvesztőibe sodródna és Krisztus Egyházában elhomályosodott volna az igaz hit.

Ha hiszek Krisztus isteni küldetésében, akkor vallanom kell azt is, hogy Krisztus természetfeletti módon öröklik Egyháza tanítói hivatala felett, s az apostoli kortól kezdve folytatólagosan, minden megszakítás nélkül vezérli azt, és nem engedi, hogy valamikor elveszítse vagy elferdítse a tiszta evangéliumi igazságokat. Ha ez nem így volna, inkább képes volnék megtagadni Krisztus istenségét, mint megengedni azt, hogy az ő Egyháza egy napra is az isteni igazságok útjáról letért volna. Azt az egyet pedig sehogy sem hihetem, hogy az ő tanítása alkalmazkodna azok akaratahoz, akik Krisztus igaz Egyházától elváltak és nem ismerik el Krisztus igaz Egyházának azt az Egyházat, melyet Krisztus saját Egyházának nevezett: „Péter, reád alapítom az én Egyházamat”.

A csalatkozhatatlanság és a felekezetek

Nyilvánvaló és nem vitatható igazság, hogy Krisztus megváltói küldetése csak úgy érheti el célját, ha tanítása minden tévedés nélkül tisztán és csalatkozhatatlanul marad fenn a világ végezetéig megszakíthatatlan folytonosságban s hozzáférhető minden ember számára. Ezt követeli Krisztus isteni méltósága.

Ha közelebbről vizsgálat tárgyává tesszük az Egyháztól elszakadt felekezeteket, azt vesszük észre, hogy akaratlanul is mind a csalatkozhatatlanság álláspontját vallják.

Maltzew, a görögkeletiek egyik legkiválóbb hittudósa így nyilatkozik: „Az az egyház, mely tévedhet, nem méltó, hogy létezzék”. Persze, az ő saját keleti egyházát tartotta tévmentesnek.

Luther az egyház csalatkozhatatlanságát védelmezte a szentségrajongókkal! szemben, amikor kijelentette: „Aki az Egyház egyetlen hittételében kételkedik, az annyit tesz, mintha nem is hinne a keresztény Egyházban.”²² Albrecht porosz herceghez intézett levelében szintén az Egyház csalatkozhatatlansága mellett tesz bizonyosságot: „Veszedelmes és elrémitő hallani és hinni valamit az egész keresztény anyaszentegyház egyértelmű bizonyossága, hite és tana ellen, melyet máig több mint ezeröttszáz éven, kezdettől fogva az egész világon egyértelműen megtartott.”²³ Ugyancsak ő mondja: „Az eretnekeknek az a szokása, hogy először egy hittétel

²² Kolb V. Katol. és Prot. 61.

²³ Döllinger: Die Reformation, ihre inner Entwicklung und Wirkungen.

tagadásán kezdik, de később a többi utána következik”.²⁴ Ő maga is így kezdte. Első eltévelygése volt: A hit egyedül üdvözít s rövidesen egyik tévtanát követte a másik, habár 1519 februárjában még azt írta: „Én nem akarok elszakadni az Egyháztól”. Támadja az eretnekeket: „Az eretnekek a sátán által adott elképzeltés folytán biztosnak hiszik magukat tanításaikban”.²⁵ Luther e kijelentései bizonyító erővel bírnak az Egyház csalatkozhatatlansága mellett, de egyúttal lesújtó ítéletet mondanak saját tanítása felett is.

Luther ugyanis, amikor véglegesen téves utakra lépett s az Egyháztól való elszakadásig sodródott, az Egyház csalatkozhatatlansága helyett kizárólag saját személyét állítja tanítóegyháznak és önmaga részére követel csalatkozhatatlanságot. Magát a világ megváltására küldött evangélistának nevezte (Ego sum evangelista, a Deo missus ad mundi salutem). „Az én igém Krisztus igéje, az én szám Krisztus szája. Az én tanításom Krisztus tanítása, melyet Krisztus az utolsó napon meg fog erősíteni. Én biztos vagyok abban, hogy az én evangéliumom az égből való... Én vagyok a Szentlélek szócsöve.”²⁶ Szent Pál Galatákhöz írt levele magyarázatában írja: „Én Luther Márton Szent Pállal teljes bizonyossággal kijelentem, hogy átkozott minden tanítás, mely az enyémtől eltér. De ha Szent Péter és Pál, sőt az égből leszállt angyal hirdet is mást, akkor is bizonyosan tudom, hogy én nem emberi, hanem isteni tanítást tanítok”. Azt állította önmagáról: „Én voltam az első, akinek Isten először nyilatkoztatta ki magát”.²⁷ „Előttem az emberek semmit sem tudtak, amit egy kereszténynek tudnia kell. De most oly tisztán bírják az evangéliumot, mint Jeromos és Ágoston korában”.²⁸ Az apostolokat lekicsinyli, s azokat bűnös és durva kópéknak nevezi.²⁹

Kijelentései igazolják, hogy elgondolásait isteninek tekintette, hittani nézeteit mindenek fölé helyezte, s azt akarta, hogy mindenben neki legyen igaza. Méltán egyetérthetünk a humanista Grocius Hugóval, aki Luther kijelentéseire gúnyosan kérdezi: Kicsoda Luther, hogy így beszél? Talán ő az Isten? Tehát Luther az Egyház csalatkozhatatlan tanítói hivatala helyébe félreérthetetlenül nagyobb csalatkozhatatlanságot követelt önmagának, mint amilyent az Egyház a pápának tulajdonít.

Luther csalatkozhatatlannak tartotta önmagát. Aki azonban közelebről ismeri tanait és műveit, meggyőződhetik arról, hogy csak úgy hemzsegnak az ellentmondásoktól. Luther maga bevallja: „Én sem tudom olyan erősen hinni, mint ahogyan arról prédikálok, beszélni és írni tudok, s mint ahogyan az emberek gondolják, hogy én oly erősen hiszem”.³⁰ Muza prédikátor egy alkalommal panaszkodott Luthernek, hogy nem hiszi azt, amit tanít. Erre azt válaszolta neki: „Hála Istennek, hogy mások is így vannak. Én azt gondoltam, hogy csak magam vagyok így”.³¹ Bevallja: „nem hihetem, amit tanítok... miután megkezdtem, most már kénytelen vagyok azt, mint igazságot védelmezni”.³² „Ha most kellene elkezdenem az evangélium prédikálását, másképp cselekednék”.³³ A megigazulásról szóló tanról kezdetben azt hirdette, hogy az isteni kinyilatkoztatás útján nyerte, így hitte, Wartburgban már kételkedni kezdett ebben.³⁴

De potestate Papae c. művében megengedi a hét szentséget. De már De captivitate Babilonica c. művében csak három szentséget fogad el: a keresztséget, oltáriszentséget

²⁴ Luther Abendmahl. 1544.

²⁵ Luthers W. I. Irmischer Ausgabe.

²⁶ Synopsis Doctrinae M. Lutheri 175.

²⁷ Luthers W. 8, 103.

²⁸ Luthers W. Germ. 80.

²⁹ Bilkei: Debreczentől-Pannonhalmáig 56.

³⁰ Bilkei: Debreczentől-Pannonhalmáig 112.

³¹ Mathesius, Historia in vita Lutheri, conc. 12.

³² Luth. Abendmahllehre, Zweibrücken.

³³ Döllinger 3, 258.

³⁴ Döllinger 1, 280.

(úrvacsora) és a bűnbánatszentséget. Ugyanitt kijelenti, hogy szorosabb értelemben csak egy szentség van, a keresztség. Végeredményben aztán két szentséget ismer el: a keresztséget és az úrvacsorát s ez lett követőinek a szentségekről szóló alaptana. A bűnbánat szentségét elvetette s mégis így ír a gyónásról: „A titkos gyónást oda nem adnám a világ minden kincséért, mert tudom, mily nagy vigaszt és erőt nyújtott az számomra”.³⁵ A gyónást ide-oda kapkodva egyszer szentségnek ismeri el, máskor elveti. Kevéssel halála előtt, 1546-ban, Eislebenben többször prédikált. Itt az elvetett gyónást ismét szentségnek hirdette, gyónni kívánt s gyakrabban kért bűneitől való szentségi feloldozást. Nos, a gyónás most az ő kedvéért ismét szentség lett? Ha elvetette a gyónást s azt hirdette, hogy a pápák lopták be az Egyház életébe és tagadta az egyházirend szentségét, mint a bűnalóli feloldozás hatalmát, akkor miért kívánczozott a pápai feloldozás után? Ezzel ellentmondott önmagának. Sarkalatos tanítása szerint lelki hatalom nem adatik az egyházi rend szentségében, mert szerinte a bűnbocsánat az átérzett bánaton kívül semmi egyebet nem követel.

Az oltáriszentségről szóló véleményei is ellentmondók. Hospinian szemére veti, hogy az úrvacsora felőli véleményét ötször változtatta. De Adoratione Eucharistiae-ben azt írja, hogy Krisztust az Oltáriszentségben imádni kell: wittenbergi hitvallásában pedig azt állítja: „Krisztus tényleges vételénél, vagyis a használatnál van jelen. Ebből kifolyólag az ostyában nem kell imádni, mert nincs jelen”. A parancsolatokról szóló könyvében a szentmiséről úgy nyilatkozik, hogy érvényes áldozat az élőkért és a holtakért. 1538-ban azt írta „Ha valaki 20 évvel ezelőtt el akarta volna venni tőlem a misét, birokra mentem volna vele”. „De Abominatione Missae” c. művében pedig leggyalázatosabb káromlással nyilatkozik a miséről: „Az én hivatásom mindenkit figyelmeztetni, hogy a mise istentelenségét éppúgy, mint az ördögöt kerülje és átkozza. Nem létezik erkölcsi vétség, gyilkosság, rablás, mely oly utálatos volna, mint a pápista mise”.

A búcsúról eleinte így nyilatkozott: „Aki a pápai búcsúk ellen beszél, átkozott és kiközösített legyen”. 71-ik tételében a pápai búcsúk védelmére kel, később ezek ellen mennydörgött legkeményebben: „A búcsú, melyet az Egyház hirdet, csalás”.

Tisztítóhelyről azt tanította: „Bizonyos vagyok abban, hogy tisztítóhely létezik”.³⁶ Később erről szóló tanítását pápai találmánynak nevezi s a schmalkaldeni hitvallásában azt írja: „a tisztítóház minden pompájával, istentiszteletével, érdemszerzésével nem egyéb, mint ördögi kísértet”.

„De potestate Papae” c. munkájában a bérnyújtást szentségnek tartja, „De captivitate Babilonicaban” így nyilatkozik a bérnyújtásról: „Csodálatos, hogy azoknak eszükbe jutott, még a kézfeltételből is szentséget csinálni”.

Luther a kiközösítés előtt az Egyház álláspontján állott. Elismerte a pápa felsőbbségét és az Egyház tanítását mindenben igaznak és helyesnek ismerte el. Az volt a véleménye: „Ott az Egyház, ahol Péter az ő utódaiban uralkodik. Sem az egyesek világossága, sőt a nagy ügyek sem jogosítanak fel senkit arra, hogy a pápaságtól elszakadjon”.³⁷ 1518. szept. 1-én írja: „Az egyházi felsőbbséget minden komolysággal tiszteletben akarom tartani”. „De potestate Papae” c. művében azt írja: „Ha a pápai hatalom nem volna Istentől, vagy isteni hatalomtól, oly sokáig fenn nem állhatott volna”, őszintén bevallja: „Kész lettem volna, ha módomban lett volna, mindenkit megölni, aki a pápának az engedelmisségét csak egy szóval is megtagadja”. „Lelkiismeretemre mondom, hogy sohasem volt eszemben a pápaság ellen támadni”. 1552-ben porosz Albrecht német nagymesterhez intézett levelében kijelenti: „Kann Gott nicht lügen, also auch die Kirche nicht irren!” – Ha az Isten nem hazudhat, az Egyház nem tévedhet.” – És mégis ő volt az, akinél szenvedélyesebben senki sem gyűlölte a pápát, az

³⁵ Bilkei: Debreczentől-Pannonhalmáig.

³⁶ Luthers Werke I. 555.

³⁷ Luthere | Werke 1. 69.

Egyházat fennállása óta. Gyűlöletének egyedüli oka, hogy a pápa kárhoztatta tanítását. Vom Antichrist oder Papste c. művében a pápáról így nyilatkozik: „Az ördög után igazi ördög, gonoszabb a töröknél, bálványok szolgája, az ördög inasa. Nem az Egyház pásztor, hanem az ördögé. Ha jogosan felakasztják a tolvajokat és lefejezik a rablókat, miért engedjük szabadon a római uzsorást”. Német nemességhez írja: „Mi más a pápai hatalom, mint a bűnnek és gonoszságnak tanítása és szaporítása, mint a lelkek elkárhoztatása a te neved s színed alatt”.³⁸ Pápa ellen irányuló gúnyképeket készített, amint a pápa díszruhában, pápai koronával disznón lovagol. Ezek a képek s hozzájuk fűzött magyarázataik olyan gyalázatosak, hogy azokat papírra vetni nem lehet.

Elteltekintve attól, hogy Luther a szentírás számtalan helyét tetszése szerint az eredeti szövegtől eltérően megmásította, de még a szentírás értelmezésére vonatkozólag is ellentmondók a véleményei. Szerinte „a Szentlélek olvas a szentírásban és nem te, az Isten bensőleg tanít téged, s tanításra nincs szükséged”.³⁹ „Mindenki értheti a szentírást”.⁴⁰ Asztali beszédeiben pedig két homlokegyenest ellenkező állítást kockáztat meg. Egyik helyen azt mondja, hogy egyedül csak ő értelmezheti helyesen a szentírást. Továbbá mindenkit főeretneknek és szakadárnak nevez, aki másképp meri magyarázni, mint ő. E mellett ennek az ellenkezőjét is állította, amikor azt mondotta, hogy a szentírásnak még az ABC-jét sem értjük. Szent Pálnak a rómaiakhoz írt levélét meghamisította. Szent Pál azt mondja: „Azt állítjuk, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül”. Luther a hit elé odacsúsztatta az egyedül szócskát. Mikor szemére vetették, hogy ez a szentírás meghamisítása, azt felelte: „Ezek a szamárféjek úgy néznek ezekre a betűkre, mint a borjú az új kapura (die Kuh ein neu Thor)... nem tűröm, hogy akármilyen pápaszamár bírálgasson engem ... ezekre a beszédekre nem mondok egyebet, csak ennyit: Luther akarja így, ő pedig doktor az összes pápista doktorok felett. Gochlaeus írja róla, midőn bibliáját második kiadásában bocsátá közre, csak Szent Máté evangéliumánál harminchárom hely különbözött az első kiadástól!

Luther Máriát eleinte szeplőtelenül fogantatottnak hirdette, később azt tanította, hogy épp oly bűnös volt, mint más ember.⁴¹

Mindezekből világosan láthatjuk, hogy lényeges tanai telve vannak ellentmondásokkal s e mellett hallani sem akart arról, hogy ő tévedhet. Önmagát csalatkozhatatlannak tartotta, ami világosan kitűnik a szász választófejedelemhez írt leveléből: „Vegye tudomásul kegyelmességed, hogy az evangélium ismeretére nem az emberek, hanem maga az Ég, a mi Urunk, Jézus Krisztus tanított engem. Az elkárkozás veszedelme alatt parancsolta, hogy senki az én küldetésemben kételkedni ne merjen”.

Sok mindent el lehet hinni, de azt az egyet semmiképp sem, hogy annak a tanítása legyen csalatkozhatatlanul igaz, aki a legfontosabb ügyben, a lélek üdvösségének az ügyében, ahol örökérvényű igazságokról van szó, vallási nézeteit állandóan változtatja!! És azzal dicsekszik: „Én egyike vagyok azoknak, akik által Krisztus beszél”.⁴² Ugyan józanul ki meri feltételezni, hogy Krisztus egy ember elgondolásai szerint ma megszűntetett valamely kinyilatkoztatott igazságot, holnap pedig megváltoztatja azt? Vagy ki hiszi, hogy az apostoli kor után megszűntek az isteni igazságok és ismét a 16. században lettek igazak?

Bár Luther csalatkozhatatlannak tartotta magát, de már 1525-ben meggyőződött azon szomorú eredményről, melybe tanai sodorták követőit, amikor jajveszékelve így kiált fel: „Ahány fej, annyi itt az eretnokség és a hit”. Találón írja Luther tanairól Cochlaeus:

³⁸ Kapi B.: Az én vallásom a Krisztus vallása

³⁹ De instit. ministris Ecclesiae

⁴⁰ Vorrede zur Hauspostille Wittenb. 1531.

⁴¹ Luther: In evang. Dom. I. ab Epiphania.

⁴² Luthers Werke 8, 683.

„Lutherus Septiceps” cím alatt, amikor idézi György szász fejedelem szavait: „Mit hisznek wittenbergi szomszédaim ez évben ezt tudom, de mit fognak hinni a jövő esztendőben, azt nem tudom! s ők még kevésbé tudják”.

Kálvin szintén hirdette az Egyház csalatkozhatatlanságát: „Ha az igaz hit elhomályosulna is és az erkölcsi romlottság túlsúlyba vergődne, még sem szabad elpártolnunk az Egyháztól: azok, akik túl szigorúak és az elpártolásra izgatnak, csak gögből felfuvalkodottak és kárhuzatos hiúságból teszik ezt”.⁴³

Ha szerinte, az Egyháztóli elpártolás bűn, méltán kérdezhetjük: Miért pártolt el az Egyháztól? És miért tartotta kizárólag az ő tanítását csalatkozhatatlannak? Azt mondotta önmagáról: „Az Isten abban a kegyelemben részesített, hogy felvilágosítson, mi a jó és mi a rossz”.⁴⁴ Kálvin nyilatkozatát megerősíti Tóth Ref. Vezérkönyve 34. 1, mely szerint „Kálvin erősen meg volt győződve arról, hogy Isten azért küldte őt a világra, hogy Istennek akaratát végrehajtsa”. Kálvin annyira a csalatkozhatatlanság álláspontján állott, hogy rendelkezéseinek vakon kellett engedelmessé válni. Semmi ellentmondást nem ismert, és jaj volt annak, aki a hit dolgában másképp mert nyilatkozni. Az ő tanain kívül minden tant eretnecségnek tartott. Szerinte az eretnekek büntetése a tűzhalál vagy a pallos, ennél enyhébb büntetés meg nem engedhető.⁴⁵ Kálvin szigorúságáról így ír a protestáns Philipsson tanár: „Négy év alatt az akkori Genfnek körülbelül 15 ezer lakója közül 8-9 százat letartóztatott, 76-ot száműztek. 58-at kivégeztek, ezek közül olyanokat is, akiket a legkegyetlenebb kínzások után is csak gyanúsak tekintettek”. Tökéletesen szervezett hitnyomozó – Inquisitions – Consistorium-ot állított fel és legszigorúbban bánt azokkal, akik a hit dolgában másképp mertek vélekedni, mint ő. A máglyára ítélt Servet Mihály elégettetését Melanchton levele szerint „pium et memorabile” jámbor és emlékezetes példának állítja. Audin, francia életírója azt írja róla, hogy „törvénykönyve vérrel és tűzzel van tele”. Számkivetés, hivatalvesztés volt a legkisebb büntetés azok számára, akik tanítását nem akarták elfogadni vagy helyeselni.

Münster az anabaptisták alapítója kizárólag az ő tanítását tartotta igazinak s azt hirdette, hogy azt közvetlenül a Szentlélek kinyilatkoztatásából nyerte s élesen szembehelyezkedett Luther tanaival, azokat kárhuztatta. Amint Luther, Kálvin, Münster tanításaikat csalatkozhatatlannak tartották, épp így VIII. Henrik angol király által alapított anglikán felekezet is önmagát vallja Krisztus igaz és egyedül üdvözítő egyházának, ami kitűnik a XVIII. felekezeti hitágozatukból, mely szerint: „Azokat is meg kell átkozni, akik azt merik állítani, hogy azon felekezetben, melyhez tartoznak, és melynek szabályaihoz alkalmazkodnak, üdvözülni fognak”.

Tudjuk, hogy az angol hitszakadás VIII. Henrik törvénytelen házasságához fűződik. VIII. Henrik eleinte az Egyház hűséges fia volt. Amikor tudomást szerzett Luther tévtanairól, buzgósággal az Egyház védelmére kelt s Luther tanait megcáfolta. A pápa azért őt a hit védője címmel tüntette ki. És a hit védője mégis szembehelyezkedett azzal a hittel, melyet védelmezett. Talán jobb meggyőződésre jutott? Nem! hanem elszakadása okául házasságtörése szolgált. Törvényes feleségétől mindenáron szabadulni akart. Ezért a pápához fordult, hogy bontsa fel házasságát. Amikor látta, hogy a pápa még az uralkodók közbenjárására sem hajlandó házasságát felbontani, ismételten azzal fenyegetődzött, hogy összes alattvalóival elszakad az Egyháztól s az angol egyház fejévé kiáltotta ki magát és az egész országot kényszerítette az Egyháztól való elszakadásra. Irtó hadjáratot indított mindazok ellen, akik hűségesek maradtak az Egyházzal. Kivégeztette kancellárját, 22 püspököt, 12 hercegi és grófi, meg 164 főnemesi családot kiirtott. Az ellenállók ezreit pedig bebörtönözte vagy felakasztatta.

⁴³ Weisz VIII. 117.

⁴⁴ Kampf. Joan. Calvin, Leipzig.

⁴⁵ Kolb V. Katol.–Prot. 59.

Bizonyos az, ha VIII. Henrik hű maradt volna feleségéhez, az angol hitszakadás nem következett volna be, és az anglikán felekezet nem is létezne. Ha pedig nem létezne, akkor a fennemlített hitágazatuk szerint egyáltalában senki sem üdvözülhetne. Vagy azt is mondhatom, hogy az anglikán felekezet keletkezése előtt senki sem üdvözülhetett.

Nem hinném, akadna épelméjű ember, aki meggyőződéssel vallaná, hogy a házasságtörésre alapított felekezet lehetne Krisztus igaz Egyháza!

Ugyancsak azt is mondhatom, ha a különböző felekezetek alapítói nem hirdettek volna új tanokat s bizonyos ősök, legtöbbször érdekből vagy kényszerből nem szegődtek volna az új tanokhoz, akkor azok mai követőinek sohasem jutott volna eszükbe, hogy azokat a vallási véleményeket, melyeket vallanak, csalatkozhatatlanul igazaknak tartsák.

Valamennyi hitújító az Egyház csalatkozhatatlanságát támadta, de csalatkozhatatlanul igaznak tartotta a saját vallási elgondolásait s e mellett kíméletlenül támadták egymást.

Lássunk erre vonatkozólag néhány példát. Kálvin Luthernek e kijelentésére: „Az én igém Krisztus igéje, az én szám Krisztus szája”, azt felelte: „Adja Isten, hogy Luther teljes ismeretére jusson bűneinek”. Amikor pedig Luther azt állította önmagáról: „Elöttem az emberek semmit sem tudtak, nem voltak tisztában sem az evangéliummal, sem Krisztussal”, azt válaszolta: „Luther Istent káromolja és a pokol fajzata”. Viszont Luther Kálvin és Zwingli követőit pogányoknak és sátán szolgálóknak nevezte, akiket a sátán keresztül-kasul átjár. Zwingli válasza erre az volt: „A sátán Luthert annyira hatalmába kerítette, mintha egészen bírni akarná”.⁴⁶ Az anglikánusok pedig, amint hallottuk, minden más felekezethez tartozótól megtagadják az üdvözülés lehetőségét. Az anabaptisták legélesebben támadták Luther tanait. Karlstadt kat. pap volt, Lutherhez szegődött, legjobb barátja volt s tanainak rajongó terjesztője. Az utolsó vacsoráról szóló tanítás miatt összekülönböztek s a zwingliánusokhoz csatlakozott. Vallási nézeteit most már annyira megváltoztatta, hogy a valamikor helyeselt Luther tanairól azt mondta: „Ha igaz az, amit Luther tanít, adja Isten, hogy engem az ő... saját szemeitek láttára darabokra tépjen”. Luther pedig őt a pokol fenekére kárhoztatta, mert a bibliát másképp merte magyarázni, mint ő. Rövidesen a zwingliánusoktól is elfordult, azok tanait gáncsolta, s az újjákereszteltek szektájához csatlakozott, s ezeknek szerzett nagy tábor, s most már ezek tanait hirdette egyedül igazaknak. Majd ezek ellen fordult s ismét zwingliánus lett.

Lássunk magyar példát. Dávid Ferenc az unitáriusok apostola kat. pap volt, majd Luther tanaihoz szegődött, azokat hirdette egyedül üdvözítőnek, később kálvinista prédikátor lett, és Kálvin tanai terjesztője, végül az unitáriusok apostola.

Ugyan melyiknek mikor volt igaza? Vagy talán az isteni igazságok aszerint változnak, amint a hitújítók változtatták vallási nézeteiket?

A biegi protestáns zsinat őszintén megvallotta: „Wier läugnen selbst die Möglicheit eines Irrthums nicht”. Mi magunk sem tagadjuk annak a lehetőségét, hogy tévedünk. Ha felekezeti zsinatokon nyilvánosan elismerik annak a lehetőségét, hogy a hit dolgában tévedhetnek, akkor méltán felvethetjük a kérdést: Minő vallási biztonságot adhatnak híveiknek és miként tarthatják tanaikat igazaknak?

Tekintsük a szentírásra vonatkozó nézeteiket. Luther Szent Jakab apostol levelét szalmalevélnak nevezi. Kálvin pedig aranyosnak. Micsoda ellentét!

Strassburgban a protestánsok 1598-ban Szent Pálnak a zsidókhöz írt levelét és a Titkos Jelenések könyvét a bibliából törölték. 74 évvel később ismét a szentkönyvek közé sorolták. Vagy először tévedtek, vagy másodsor. Tehát nem biztosak tanításaikban.

Zwingli Lutherről azt állította, hogy a szentírást elferdítette. Luther pedig Zwingli fordításáról, hogy szamarak, bolondok és antikrisztusok dolgoztak rajta. A ref. Oekolampas

⁴⁶ Kolb V. Katol–Protest.

baseli fordításáról úgy nyilatkozik, hogy sok pontban istentelen és a Szentlélekkel teljesen ellenkező. Ember legyen, aki kiismerje magát, melyiknek a szentírása hiteles!

A felhozott példákából láthatjuk, hogy a hitújítók mind igazhitűeknek vallották magukat s emellett egymás tanait gáncsolták, vallási nézeteiket változtatták, s hol ezt, hol azt a vallási nézetet tartották igaznak. Amit az egyik elvetett, azt a másik tanította és igaznak tartotta. Lehetetlen, hogy valamennyi igaz kereszténység legyen és valamennyi csalatkozhatatlan, amikor az isteni igazságok lényegükben változatlanul mindig ugyanazok! Tekintve az ellentmondásokat és a felekezetek százait, ugyan ki merné bármelyiket is határozottsággal kizárólagosan Krisztus igaz Egyházának tekinteni? A bizonytalanság, az ellentmondás már önmagán viseli a vallási eltévelygés bélyegét!

Ezek megállapítása után bátran felvethetjük azt a kérdést: Kinek van igaza? Krisztusnak-e, aki megígérte a Péterre alapított Egyháznak az Igazság Lelkét, és hogy a Péteren alapított Egyházon még a pokol kapui sem fognak győzedelmeskedni, vagy pedig az egymással kötekedő és egymással ellentétes tanokat hirdető hitújítók százainak? Lehetetlen, hogy ez a kérdés az igaz vallást keresőket gondolkodóba ne ejtsen!

A hitújítás önigazolási kísérlete

Az Egyház sarkalatos tanítása, hogy az isteni Gondviselés különös kegyelméből ő az egyedüli és kizárólagos birtokosa a hamisíthatatlan krisztusi igazságoknak.

Ezzel ellentétben a nemkatolikusok azzal próbálkoznak a hitegység megbontásának vádját maguktól elhárítani, hogy azért volt szükség a reformációra, mert a katolikus Egyházban idővel megromlott a hit, azt meg kellett javítani és az emberiséget vissza kellett vezetni az első keresztények hitéhez és erkölcséhez.

Minden hitújító azzal kezdte, hogy ő az igazi Egyház alapján áll s csupán az Egyházba becsúszott erkölcsi visszaéléseket akarja megszüntetni és az erkölcsöket megjavítani. Ennek hangoztatása főleg azoknak tetszett, akikben égett a vallásosabb élet utáni vágy, aminek következtében sokan öntudatlanul belesodródtek az új felekezetek valamelyikébe.

A reformáció előtti korban az egyházi fegyelem meglazult és méltatlan férfiak kerültek a főpapi, sőt néha még a pápai székbe is. Ennek tulajdonképpeni okozói az akkori idők fejedelmei és előkelő főúri családok voltak, akik kényük-kedvük szerint néha fegyveres erővel is beleavatkoztak az egyházi ügyekbe. Volt idő, amikor királyi sarj, vagy hercegen kívül alig lehetett valaki püspök. Itt van pl. Hypolit, Mátyás király feleségének az unokaöccse, akit Mátyás király 7 éves korában nevezett ki esztergomi érsekké. Hiába tiltakozott ez ellen a pápa, tehetetlen volt a hatalmas Mátyás királlyal szemben. De másutt is így volt. Mennyire laza volt annak idején az egyházi fegyelem, bizonyítja III. Pál pápának az a szándéka is, hogy több régi szerzetesrendben az újoncok felvételét be akarta szüntetni.

A kérdés lényege nem abban áll, hogy a világi befolyás és a korszellem következtében milyenek voltak az egyházi előljárók, hanem azon, vajon emberi gyarlóságai mellett egyházi hatalmukat úgy gyakorolták-e, hogy szembehelyezkedtek volna az Egyház tiszta tanításával, tévtant vagy bűnt tanítottak-e, s ennek elfogadására kényszerítették-e a híveket? Egyetlenegy pápáról sem lehet bebizonyítani, hogy valamely hittételt megváltoztatott volna, de legkevésbé feltételezni, hogy vallásalapító lett volna. Még a legméltatlanabb pápa, VI. Sándor is a hitigazságok hűségese volt. A katolikus Egyházban a hit hajszálnyi pontossággal mindig ugyanaz. Képes volt országokat elveszíteni, de a tiszta krisztusi igazságokból nem engedett. A hitújítók azonban oly tanokat hirdettek, amilyenek előttük az Egyházban ismeretlenek voltak.

Kedveztek az emberi gyarlóságoknak, a bűnt nemcsak szépítgették és helyeselték, hanem világos szavakkal a bűnre biztattak. Pecca fortiter! Bátran vétkezzél! (Luther), ami a hitújítás örökös szégyenfoltja. Ez a lényeges különbség a néhány méltatlan pápa és a hitújítók közt!

A nemkatolikusok vesszőparipája nagy előszeretettel, elferdítve hivatkozni ezen idők egyes egyházi vezető férfiainak erkölcsi fogyatékoságára az Egyháztól való elszakadásuk igazolására. Gyenge bizonyíték szemétkben keresgélni az igazságot és más gyarlóságaival saját bűnösségét vagy eltévelygését palástolni. Az egyháziak bűnei vagy visszaélései nem lehetnek ok a hitigazságok felforgatására. Legkevesebb joguk volt ehhez a hitújítóknak, akiknek erkölcsi élete sok kifogás alá esik.

Bizonyos az, ha az akkori idők egyházi férfiai különbek lettek volna, és ha a reformátorok tényleg az erkölcsöket akarták volna megjavítani, melyek megjavítására szükség is volt, a reformáció nem állott volna be. Ha a hitújítók tényleg az erkölcsöket akarták volna megjavítani, nem a hittételekbe kapaszkodtak volna bele és nem a hitigazságokat változtatták volna meg, amelyeknek ebből a szempontból semmi köze nem volt az egyes emberek magánéletéhez. Fegyelmi szabályokat kellett volna sürgetniük, melyek kizárják az erkölcsi lazulás lehetőségét. Ezen kívánságokat nem önkéntesen, hanem törvényes úton érvényesíthették volna is, mert épp a hitújítók fellépése eredményezte a tridenti zsinat összehívását. A pápa a protestáns vezetőférfiakat is meghívta. Azonban nem jöttek el. Luther, aki azelőtt sürgette a zsinatot, e helyett durva támadást intézett a pápa és a zsinat ellen az ördögtől alapított pápaság című művében.

Amikor az Egyháztól távolállók még mindig évszázadok előtti bűnökkel hozakodnak elő és az akkori idők erkölcsi süllyedéséről beszélnek és írnak elszakadásuk mentegetésére, – ha igazságosak akarnának lenni, – nem szabadna megfedkezniük az akkori árral úszó vallásalapítójuk életéről sem. Vizsgálat tárgyává kellene tenniük, vajon tényleg megjavították-e az erkölcsöket és a lélek üdvösségének keresése által jámborabbakká, a keresztény tökéletesség és az életszentség magasabb fokára tudták-e emelni követőiket, mint az ősi Egyház, amelytől elszakadtak?

Feleljenek erre a kérdésre a legilletékesebb tanúk: Elsősorban szólaltassuk meg Luthert: „A világ e tanítás mellett napról-napra rosszabb lesz; most hét ördög tartja megszállva az embereket, holott azelőtt csak egy volt bennük”.⁴⁷ „Az emberek gonoszsága nálunk rövid idő alatt akkora mértéket öltött, hogy nem hiszem, hogy a világ még 4-5 évig fennállhatna”.⁴⁸ Világosan kijelenti, hogy a pápaság alatt ez a gonoszság nem létezett.⁴⁹ „A pór nép, a polgárok, nemesek manapság visszaélnek tanításunkkal ... lelki javak hiányával gonoszabbak a pogányoknál”.⁵⁰ „Németországunk az evangélium oly nagy világossága után az ördögtől megszállottnak látszik”.⁵¹ „Az evangéliumról úgy beszélnek, mintha angyalok volnának, de ha cselekedeteiket tekinted, csupa ördögök”.⁵² A prédikátorokról azt mondja: „Amint hisznek, úgy élnek; meghalnak, mint a mi szászországi sertéseink”.⁵³ Zwingli híveit megtestesült ördög fiainak nevezte, a sacramentariusokat eretnekeknek és elkárhozott lelkeknek. Tanait sátólól valónak mondotta.

Halljuk, mit mond Kálvin a vele nem egy véleményen álló prédikátorokról: „mások gonoszságainak legocsmányabb példaképei”.⁵⁴ Ugyancsak ő mondja, hogy tíz közül alig van

⁴⁷ Luthers Werke, Walch 3, 2727. és 8, 101.

⁴⁸ Luthers Tischreden. Forstemann. 2. 42.

⁴⁹ Luth. Tom. 3. in Psalm. 120. f. 581.

⁵⁰ Luth. Tom. 5. c. 6. ad Gal. f. 433.

⁵¹ In c. 23. Genes, edit, Norim. f. 224.

⁵² Luth. Tom. 5. in c. 8. Matth. f. 7-8.

⁵³ Luth. Tom 5. in c. Cor. 15. f. 161-62.

⁵⁴ Calvin, De scandalis, f. 858

egy, aki más okból lett volna az evangélium hirdetője, minthogy annál szabadabban merülhessen minden bujaságba és érzékiségbe”.⁵⁵ Luthert – äuserst lasterhaft-nak, szóval gonosznak nevezi. Kálvin megmondotta őszintén Melanchtonnak: nevetséges, midőn az egész világgal ellenkezünk, magunk közt sem tudunk megegyezni”.

Münzer, az anabaptista felekezet alapítója szemére veti Luther- és Melanchtonnak: „Vestrum autem matrimonium meretricium mihi non placet”.

Abban a korban élő Musculus prédikátor így ír: „Evangélikusaink annyira megváltoztak önmaguk közt, míg a pápaság tévelyében (!) istenfélők valának; az igazság világosságában szentségtelenek, könnyelműek és vakmerők lettek”.⁵⁶

Erasmus, aki szintén saját szemével szemlélhette a megtisztított evangélium gyümölcsseit, így ír: „A lélek szabadsága helyett a test zabolátlan féktelensége lépett előtérbe; nem tesznek egyebet, csak táncolnak, isznak és paráználkodnak”.

A kálvinista Gyulai Pál Vörösmarty Életrajza című munkájában így ír: „A tizenhatodik században a protestantizmus megrontotta a hit egységét”. – A Protestáns egyházi és iskolai Lapok 1879. év 44. sz. szerint a magyarországi protestáns papok nagy része nem hiszi Krisztus istenségét. Tisza István panaszképp kifejti azt az általános véleményt, hogy a protestáns művelt ember egyáltalában nem hisz többé a feltámadásban, sem Krisztus istenségében. (Lásd Bpesti Hírlap 1909. 260. sz.) A Kálvinista Szemle 1922. május 20. számában panaszodik: „Anyaszentegyházunk tagjai sokféle, igen sokszor ellentétes utakon járnak. Tanítóink, lelkészeink élete, világnézeti felfogása minden, csak nem egységes. Olykor még a legkisebb dolgok terén is olyan kardinális ellentétek tátognak az egy és ugyanazon egyházban élő és dolgozó professzorok és lelkészek közt, hogy szinte érthetetlennek látszik, hogy mégis kálvinistáknak vallják magukat”.

Tehát a legilletékesebb koronatanúk vallomásaiból láthatjuk, hogy a reformáció célkitűzése nem sikerült. Képtelen volt híveit az életszentség és a keresztyény tökéletesség magasabb fokára emelni, mint az az Egyház, melytől elszakadtak. Ha pedig ez nem sikerült, mire való volt a hitegység megbontása?

A hitegység megbontásának jogosultságát hirdetőknak párhuzamba kellene állítani a reformátorokat az akkori idők eltévedt egyházi férfainak életével. Ha ezt megcselekednék, másképp ítélnék meg, indokolt volt-e a hitszakadás?

Vegyük szemügyre röviden egyes hitújítók erkölcsi életét. Ha ők állandóan az egyháziak romlottságán rágódnak, talán nekünk is szabad a hitújítók valódi gyarlóságait megemlíteni.

A nemkatolikusok szerint a hitújítók célkitűzése volt a lelkek megreformálása. És tényleg ők ezt is hirdették. Azonban maguk sem állottak az erkölcsiség magaslatán. Luther Istennek tett szerzetesi fogadalmát szegte meg és apácával élt házasságban. 1526. április 26-án Spalatin barátjához írt levelében dicsekszik erkölcsi botlásairól. Kebelbarátja, Melanchton 1526. június 16-ról kelt levelében legnagyobb fokban könnyelműnek nevezi őt. Ugyancsak ő Camerarius-hoz írt levelében azt állítja felőle, hogy a nővel való érintkezése elpuhította és a tüzet felrobbantotta benne. Hesseni Fülöp fejedelemnek megengedte a kétnejűséget. A házasság felbontását megengedhetőnek tartotta, sőt bizonyos körülmények közt a házasságtörést ajánlotta. Melanchtonhoz így ír: „Légy bűnös, vétkezzél erősen, de még erősebben higgy; vétkeznünk kell, míg csak élünk”. A tízparancsolatról úgy nyilatkozott, hogy ki kell irtani a szívekből, s ha Mózes ijesztget vele, kiáltás rá: „Akasztófára Mózeszel!”

Találón jegyzi meg Lutherre Bullinger, a református hitvallás szerzője: „ő volt az, aki meg akarta reformálni korát s mégis piszkos beszédeivel túltett rajta”. A reformot, az erkölcsi javulást mindenekelőtt önmagán kellett volna kezdenie.

⁵⁵ Calvin Comment. in ep. Petr. 2. 2.

⁵⁶ Musc. loc. Theol. in. III. Praec.

Luther lelki ételének árnyoldala, hogy állandóan az ördög hatalmának gondolatkörében forgolódott. Senki sem állította a nép szemei elé oly aprólékossággal az elképzelt ördögjelenéseket, mint ő. Senki sem beszélt olyan személyes súllyal és látszólagos vallásos vonatkozással a gonosz szellemekről, mint Luther. Írásaiban gyakran emlegeti az ördögöt, „az ördög mindenütt körülöttünk, magam láttam, mintha sertés, égő szalmacsutak vagy más hasonló lenne”. Saját vallomása szerint az ördög sokszor megjelent neki, zörgést csinált s különösen éjjel kínoztta, amikor egy nagy kutya képében a szobájában is látta. Azt állítja, hogy az ördög vitte a mise eltörlésére. Jól ismert a warlburgi kis történet, midőn a tintatartót vágta az ördöghöz. Braunschweigi herceg elleni rövid iratában 146-szor említi az ördögöt; egy másik értekezésében négy sorban 15-ször. Ugyancsak sokat tépelődött a boszorkányokkal is, amiről Asztali Beszédei tesznek bizonyosságot.

Kálvin bár erkölcsileg Luther felett állott, alapjában saját elgondolásai szerint mélyen vallásos. Azonban vallási és állami elgondolásait csalatkozhatatlannak és Istentől adottnak tartotta. Kegyetlenségig kíméletlen volt azokkal szemben, akik vallási elképzelései előtt nem akartak meghajolni. Genfben oly rémuralmat teremtett, melynek részletei borzongással töltik el az olvasó lelkét. Az ő tanácsára hozták be a „Chauffement des pieds”-t, a talpak sütögetését is. Kegyetlenségeit azzal palástolta, hogy Isten küldöttének nevezte magát, s aki nem követi véleményét, Isten akaratának szegül ellen. Annyira rettegésben tartotta Genfet, hogy Balzac Robespierrel hasonlította össze. Nem tételezhető fel, hogy az a férfiú, akit a történelem mint zsarnokot ismer és kezeihez vér tapad, Isten kiválasztott küldöttje legyen egy új egyház alapítására.

Zwingli és VIII. Henrik köztudomásúlag feslett életűek voltak. És így folytathatnám. Az életszentség vagy a keresztény tökéletesség magaslatán egyetlenegy sem találunk.

A felhozott példákban láthatjuk, hogy a hitújítók tele voltak koruk erkölcsi fogyatékságaival. Ha már tisztítani akartak volna és javítani az erkölcsöket, ezt először magukon kellett volna kezdeni.

Hogy az Egyház megrontotta az ősi hitet és téves utakra tért, ezt kellene első sorban valahogy bebizonyítani. Első századoktól minden tévtan szerzőjét, tanait, idejét és helyét ismerjük. Tudjuk azt is, kik támadták eltévelyéseiket és melyik zsinat kárhoztatta tanaikat. Tehát ismerni kellene az Egyháznak a tiszta krisztusi igazságoktól való eltévelyés idejét, a tévtanokat és azok szerzőit. Erre azonban egyszerű ráfogáson kívül semmi tudományosan bebizonyított választ adni képtelenek.

A ráfogások kézzelfogható tarthatatlanságát a nemkatolikus írókkal tudjuk bizonyítani. Mindenekelőtt bizonyítja ezt Kálvin, aki az első négy egyetemes zsinat korszakát „a kereszténység aranykorának” nevezi. Kálvin szerint az aranykorszak legalább 415-ig, a chalcedoni negyedik egyetemes zsinatig tartott. Tehát Kálvin kijelentésével akaratlanul is kárhoztat minden tévtant, melyet az Egyház 451-ig kárhoztatott. Ámde aki az első négy zsinat határozatait vizsgálat tárgyává teszi, világosan láthatja, hogy ezekben a zsinati határozatokban benne foglaltatik az egész keresztény tan.

Az V. században szakadtak el az Egyháztól (431) a nestoriánusok. Rövidesen Dioskuros alexandriai patriarcha alatt 451-ben a koptok. Ezeknek a szakadároknak még a mai napig is néhány millió hívük van Észak-Afrikában. Igaz, hogy számos vallási babonát kevertek azóta kereszténységükbe. de lényegileg megvan náluk minden, mint a római Egyházban: A hét szentség, szentmise. Mária tisztelet. A görögök 1054-ben szakadtak el a pápa fennhatóságától, akik még a protestánsok vallomása szerint is „egyetértének a római katolikusokkal”! Ha leglényegesebb hittételeik egyeznek a katolikus Egyház dogmaival, józan ésszel el nem képzelhető, hogy a gyűlölt Egyháztól, melytől elszakadtak, vették át tanaikat. Ha megvan náluk mindaz, ami a katolikus Egyházban, ez csak azért van meg, mert úgy vitték magukkal szakadásukkal, mint olyant, melyet az első keresztények is tartottak.

Casaubon, a tudós protestáns, a régi egyházi irodalom kutatója őszintén bevallja, hogy az „egyházatyák mind a katolikus részen vannak”. Obrecht saját vallomása szerint haragudott a szentatyákra és „szerette volna azokat földre dobni, mert annyira telve vannak pápistasággal”. A protestáns Thiers⁵⁷ azt mondja: „Az apostolok halála után felismerhetetlenül kezdett az Egyház olyan katolikus alakot ölteni magára, aminő a római Egyházban befejezve áll előttünk. Protestáns Middleton írja: „Mindenkinek át kell látnia, mennyire hasonlók a IV. század elvei és szokásai a pápista Egyház mostani szokásaihoz”. Legtalálóbbról Newin amerikai tudós, protestáns tanár nyilatkozata: „Kelemen, Ignác, Iréneus első századok tanítói most is ráismernének a katolikus Egyházra, de Luther nehezen saját művére”.

Nagy igazságot mondott ezzel. Bizony a hitújítók követői úgyszólván már teljesen eltértek alapítóik tanításától s manapság homlokegyenest ellenkező hitfelekezeti tanokat hirdetnek. Luther azt tanította, hogy a hit egyedül üdvözít, világosan kijelenti: „Ha nem akarsz az evangélium ellen vétkezni, óvakodjál a jócselekedetektől, kerüld őket, mint a dögvészt”.⁵⁸ Melanchtonnak azt írta: „Légy bűnös, vétkezzél bátran, de még erősebben higgy”. Ma már Luther alaptanításaival ellentétben jócselekedeteket követelnek. Alapítójuk szöszszerinti kijelentéseit híveik előtt titkolják, mert belátják, hogy nincs bűn, melyet e tannal nem lehetne mentegetni. A reformátusok Kálvin rideg és ijesztő predestinációjával (eleve elrendelés) ellentétben a mennyei boldogság elnyerésére szintén érdemszerző jócselekedeteket sürgetnek. Kálvin tanát vagy elhallgatják, vagy egészen felszínesen magyarázzák.

A hitújítók kivétel nélkül elvetették a hét szentséget. Ma már az Egyházon kívül állók is hitalapítójuk felfogásával ellentétben legalább is utánózzák felekezeti szertartásaikban a hét szentséget. A keresztséget megtartották. A bérmálást elvetették, de azért a konfirmációt (magyarul bérmálást) legünnepélyesebb formában végzik, s minden hívüktől megkövetelik, hogy konfirmálva legyen. Az úrvacsora (Oltáriszentség) szerintük szentség. Mivel azonban tanaik szerint egyházi rend nem szentség s külön lelki, papi hatalom nincs, – érthetetlen, miként lehet szentség?! Tehát tulajdonképp csak egy szentségük van, a keresztség, az is azért, mert minden ember kereszthet. A bűnbánat, a gyónás szentségét elvetették, de ma már a gyónásról beszélnek. Kapi B. szerint⁵⁹ a gyónást a pápák lopták be az Egyház életébe. Ezzel szemben hivatalos lapjuk a Harangszó⁶⁰, amikor az úrvacsorához való előkészületről szól, azt írja: „A méltó előkészülethez ezután hasznos és ajánlatos a gyónás. A gyónás gyakorlat szinte egészen kiveszett egyházunkból”. Bereczky Sándor: Keresztyén hittan és Erkölcsstan világosan a gyónásról beszél: „Az evangéliumi egyház szerint a gyónásban a földolog bűneink megbánása, megvallása, a hit Isten kegyelmében és a szent életre való törekvés megfontolására... a lelkész, mint Isten kegyelmének hirdetője feloldozza a gyónót bűnei alól.” – Mi jogon?! ha „Isten nem alkotott külön papi rendet”⁶¹ s ha protestáns felfogás szerint nincs lelki hatalom s minden megkeresztelt ember pap! Utolsó kenet szentségét nem ismerik el, de azért a súlyos beteget lelki vigaszban és az úrvacsorában részesítik, sőt magam is ismerek olyan protestáns lelkészt, aki a beteget meggyóntatja. A felekezetek elvetették az egyházi rend szentségét és az egyetemes papság elvén állanak, vagyis szerintük minden megkeresztelt ember pap. Ez sarkalatos tanuk. Luther maga jelenti ki: „minden keresztény pap és átkozott legyen, aki más papságról beszél”.⁶² Bereczky Albert: Előadások Kálvin intézményeiről azt írja, hogy Krisztus követői mind papok. Ha tehát saját vallomásuk

⁵⁷ Vorlesung über Catholicismus und Prot. I. 155.

⁵⁸ Luther művei, jénai kiadás.

⁵⁹ Az én vallásom Krisztus vallása 59. 1.

⁶⁰ 1938. márc. szám.

⁶¹ Kapi B.: Az én vallásom 54.

⁶² Luther: De influendis Ministris Ecclesiae.

szerint nincs papság, miért gyakorolnak papi és püspöki ténykedéseket egyesek, miért a lelkészavatás? Ez semmi egyéb, mint az egyházi rend szentségének utánzása. Galambos: Ref. Dogm. 196. 1. világosan kijelenti: „hogy nagyon helytelen a lelkész beiktatás helyett papszentelést, püspökszentelést használni”. A lelki hatalom protestáns felfogás szerint tulajdonképp a községet, a felekezeti gyülekezetet illeti, melyet a gyülekezet az egyháztanácsra, presbiterekre ruház át. A presbiterek pedig e hatalom gyakorlását az általuk megválasztott egyénre bízják, akit ezáltal lelkésznek nyilvánítanak. E mellett nyitva hagyják azt a lehetőséget, hogy a presbiterek, az egyháztanács tagjai épp úgy pásztorai a nyájnak, mint a lelkészek. A házasságot sem ismerik el szentségnek. Akkor miért kötik ünnepélyes formában imaházaikban és kéri rá lelkészük áldását?

Világosan láthatjuk, hogy a hét szentség elvetése mellett gyakorlatban mégis a hét szentség alapján állanak és ma már nem ragaszkodnak szigorúan alapítóik tanaihoz, holott a hitújítók saját tanaikat tartották kizárólagosan igaziaknak. Érthetetlen, hogy egyes felekezetek alapítóik tanait és kijelentéseit még a saját híveik előtt is titkolják, pedig a hitújítók műveiket tanaiknak terjesztése céljából írták meg az utókor számára, hogy ezzel is bizonyítsák a hitújítás jogosultságát.

Angolországban a múlt században az anglikán felekezet kutatni kezdte, mennyiben felel meg a valóságnak, hogy a „megromlott” Egyházat meg kell tisztítani az abba belevitt emberi találmányoktól és visszavezetni eredeti tisztaságába. Ezért az első századok nyomán tanulmány tárgyává tették a vallási igazságokat. Ennek az lett a következménye, hogy az anglikán papságból évről-évre többen tértek vissza a katolikus Egyházba. Ezért több anglikán egyházfő lelkészeinek megtiltotta az ősegyház atyáinak tanulmányozását. Rossz jel, ha a felekezeti főpásztorok félnek az ősegyház íróinak tanulmányozásától!

Ha az Egyházban felekezetek szerint az V. században romlott meg az igaz hit, akkor hol volt az a XVI. századig? Hol és kik voltak azok a tanítók, akiknek Krisztus rendelése szerint az igazságot hirdetniük kell és megtartani mindazt, amit Krisztus parancsolt? Lehetséges-e, hogy V.-ik századtól a XVI.-ig az egész kereszténység tévúton járt és hogy egymásnak ellentmondó tanítások által jutott az emberiség a megtisztított krisztusi igazságok helyes ismeretére? Elképzelhető-e, hogy a XVI. századig még az Egyházat gyűlölő szakadárak sem ismerték fel a tévedést és csak a XVI. században jutott a kereszténység a különböző hitújítók által egyénileg kitalált változó isteni igazságokhoz? Vagy elfelejtették? *Medice cura teipsum!*

Az erkölcsök megjavításán kívül sokat hangoztatják az Egyházon kívül állók, hogy a krisztusi hitet a hitújítóktól kellett megtisztítani a becsúszott tévedésektől és visszavezetni az emberiséget az első keresztények hitéhez. Ennek az állításnak az elhívésére igazán már erős gyomor kell. Kérdem: Ha megtisztították az Egyházat a tévedésektől, akkor miért nem értenek egyet? Miért oszoltak a megtisztított egyházak ma már több száz felekezetre? Miért tanít minden felekezet egymástól eltérő tanokat? Miért állapítja meg minden felekezet egymástól eltérően az emberek Istenhez való viszonyát? Miért különbözők az üdvözülés eszközei?

Luther értelmezése szerint „a mi hitünk igazságai az 1530-ban Augsburg városában tartott birodalmi gyűlés elé terjesztett hitvallási iratokban vannak röviden egybefoglalva. A ref. „Helvét hitvallását Bullinger Henrik zürichi prédikátor írta meg 1562-ben a zürichi gyülekezet számára, s amelyet azután a többi országokban is elfogadtak. De a két egymástól eltérő tanokat tartalmazó hitvallás közül melyik alapszik az isteni kinyilatkoztatáson? Melyiket kell elfogadni? Hol voltak e hitvallásaik igazságai 1530 vagy 1562 előtt? !

Ha megtisztították a megromlott Egyházat a tévedésektől, miért nem összhangzó a tanításuk? Miért vannak egymástól különálló hittételeik? Miért nem értenek egyet? Ha mindegyik másképp javította és tisztította meg a „megromlott” Egyházat a becsúszott tévedésektől, akkor tulajdonképp melyik a tévedésektől megtisztított kereszténység? Bizonyos, hogy kettő sem lehet az. Tehát a kereszténység megtisztításával dicsekvő

felekezetek közül akkor is kizárólagosan csak egy lehetne igaz, a többi továbbra is csak a megromlott kereszténység maradna. De a sok felekezet közül melyik az az egyetlen megtisztított kereszténység, melyben megvan minden tévedéstől mentes megtisztított tiszta krisztusi igazságok sértetlen fennmaradásának természetfeletti biztosítéka? Ezt egyetlen felekezet sem meri önmagáról állítani, mert különben a többi testvérfelekezettel találná magát szembe!

Mindent meg lehet érteni, de azt az egyet nem, hogy Isten egymással ellentétes tanokat hirdető férfiakat választott volna művének megjavítására. Ez esetben Istent következetlenséggel kellene vádolnunk, mert szerzője és terjesztője lenne az ellentétes tévtanoknak és az örökérvényű isteni igazságok megváltoztatásának.

Nem kell külön fejtegetni tehát, hogy mily kézzelfogható koholmány és minden alapot nélkülöző ráfogás az, hogy az Egyház megrontotta az első századok tiszta hitét!

Az igazságon egyszerű tagadásával minden bizonyíték nélkül még a legelfogultabb nemkatolikusnak sem szabad átsiklania. Az igazság pedig azzal, hogy tagadják vagy erőltetetten félremagyarázzák, nem változik meg. Ha mindenben az igazságot keressük, akkor mindenekelőtt a vallási kérdések terén kell keresniök főleg azoknak, akik lelkiük üdvösségét komolyan veszik.

Már a IV. században megmondotta Szent Athanasius: „Mindenki, aki üdvözölni akar, mindenekelőtt tartsa szilárdan a katolikus hitet, őrizze meg azt egészen és sértetlenül”. Az Egyház meg is őrizte a hitet és ma is szeretettel várja vissza kebelébe azokat, akiknek őseit erőszakkal vagy csellel leszakították az Egyház testéről.

Jelszavas kereszténység

„Mindegy, akármit hisz az ember, minden vallás egyformán jó.”

1906-ban Szegeden az akkori miniszterelnököt, a ref. Bánffy választották meg képviselőnek. A választást óriási korteskedés előzte meg. A zsidók Bánffy pártján állottak s azért a kortesvacsora is a városház melletti kóser vendéglőben volt. Vacsora alatt a nagyközönségnek beszédet tartott egy katolikus kortes. Arról szónokolt, hogy a katolikusok és a zsidók milyen egyetértésben vannak a ref. Bánffy táborában s befejezésül azt mondotta: Mindegy az, akármilyen vallású valaki. Erre a kijelentésére egy zsidó azt válaszolta: Mi zsidók nem valljuk ezt az elvet, hogy mindegy, akármilyen vallású valaki. Mi, legalább is a hívő zsidók, egyedül a zsidó vallás igazában hiszünk és minden más vallást tévesnek tartunk. Erre azután nekibátorodott egy idősebb katolikus iparos és azt válaszolta: Nem tudom, milyen világ volna, ha igaz lenne, hogy mindegy, akármilyen vallást vallunk. Mert bizony furcsa volna, ha valaki azt mondaná: mindegy akármit eszünk, szalmát, szénát, kalácsot, árzenikumot, töltött káposztát vagy ciánkálit, csak az a fontos, hogy együnk. Felfordulna a világ, ha ilyen elvek után indulna.

A mai világban, amikor a vallásról van szó, sokan ezen az elven állanak: Mindegy akármit hisz valaki, minden vallás egyformán jó.

Ennél a felfogásnál nagyobb képtelenséget el sem képzelhetünk. Ez annyit jelent, mint valamely dologról egy és ugyanazon időben azt állítani, hogy jó és rossz; fehér és fekete. E felfogás szerint az ember tetszése szerint azt hiheti, amit akar és tetszése szerint vallási tételeket állíthat magának, amint állítottak a hitújítók.

Ezen jelszó szerint az Úristennek minden válogatás nélkül az emberi szeszélyekre alapított vallási véleményeket igaznak kellene elismerni.

Hinni azt kell, ami igaz. Ami nem igaz, abban hinni sohasem szabad. A gyakorlati életben ehhez tartjuk magunkat, így kell ennek lennie a vallási kérdések terén is. Ha mindegy, akármit hiszünk, akkor azt is mondhatjuk, hogy az Úristen egyáltalában nem törődik azzal,

hogyan az emberek elfogadják-e kijelentéseit vagy sem és közömbös az iránt, hogy az általa kijelölt módon szolgáljunk-e Neki vagy sem.

Genfben, a kálvinizmus szülőhelyén ma már 20 különböző és egymásnak ellentmondó református felekezet van. Ki az az elfogulatlanul gondolkozó, aki elhinné, hogy Genfben a kálvini tanok ma már 20 féleképp igazak?

Aki azt az elvet tartja, hogy minden vallás egyformán jó, az feleslegesnek tartja az Istentől adott kinyilatkoztatás elfogadását a maga egészében. Az még a maga vallását sem tartja igaznak, hanem a vallási igazságokat az emberek egyéni felfogásától teszi függővé. Ez a felfogás tagadása Krisztus istenségének, és annak, hogy Krisztus örök időre szóló s minden ember számára feltétlen isteni igazságokat adott.

Az embernek nincs joga mondani: Mindegy, akármit hiszek. Amit hinnünk kell ezt nem az emberek, hanem egyedül Krisztus volt jogosult meghatározni, mert Krisztus csak egy tant adott, egy Akolt és egy Egyházat ismert. A felekezetek pedig egymástól különböző és ellentétes tanok hirdetésével több száz vallásra bomlottak. Ha megengedjük azt, hogy minden vallás egyformán jó és mindegy, akármit hisz az ember, akkor azt is meg kellene engednünk, hogy az Egyháztól elvált felekezetek egyenként és mind külön-külön a tiszta, krisztusi igazságok birtokában vannak. Azonban a józanész minden jóindulatú embert meggyőzhet ennek az állításnak tarthatatlanságáról.

Ha keressük e tetszetős jelszó hátterét és tulajdonképpeni okát, ezt az erkölcsi cselekedetek felelősségétől való menekülésben találjuk meg. Az igaz vallás ugyanis mélyen belenyúl az ember legbensőbb életébe. Nem engedi, hogy a hit dolgában az emberek válogassanak és elsikkasszák a krisztusi tanításból, ami a világ szelleme szerint élő embernek kényelmetlen. Krisztus tanítása komoly erkölcsöt hirdet, megköti az ember szívét, vétkes vágyait és szenvedélyeit. Nem tetszik a mai könnyelmű világnak, hogy az igaz hit számon kéri az ember minden cselekedetét, sőt legtitkosabb gondolatát is. Ettől riad vissza az a kifürkészhetetlen emberi szív. S azért, hogy bűnösnek ne látszassék, kész a fehéret is feketének bizonyítani. Lelkiismerete megnyugtatására egyszerűen kijelenti: Mindegy, akármit hisz az ember, minden vallás egyformán jó. Az ilyen vélemény helyeslése nem egyéb a lélek öngyilkosságánál!

„Maradjon mindenki abban a vallásban, melyben született.” A vallások sokasága, felfogásaik változatossága és ellentmondása már eleve kizárja az igazság bírását.

Szüleit senki előre meg nem rendelheti; így arról sem tehet senki, milyen vallásban született. Látva azt, hogy a vallások százai közül kettő sem egyezik, be kell látni azt, hogy a születés még nem vonja maga után az isteni igazságok bírását. Aki azt az elvet vallja, hogy maradjon mindenki abban, amiben született, annak meg kell engednie, hogy a vallási igazságok születéshez vannak kötve, vagy pedig azt kell feltételeznie, hogy az Úristen kinek-kinek születésénél fogva megadja a szabadságot, hogy mit higgyen. Ezen az elven azt is mondhatjuk, hogy pl. vegyes vallású szülők gyermekeinek a vallása aszerint igaz, amint fiúnak vagy leánynak születnek.

Ilyen elv alapján nem is volna szabad vallási bizonyosságra törekedni, hanem abban a meggyőződésben kellene élni, hogy az isteni igazságok nem az isteni kinyilatkoztatástól, hanem az emberek születésétől függenek.

A katolikus Egyházon kívül állók ősei valamikor mind katolikusok voltak. Sőt még a hitújítók szülei, nagyszülei is. Bizonyos az, hogy a mostani másvallásúak, ha „cujus regio, ejus religio” – kié a föld, azé a vallás – elvén erőszakkal nem kényszerítették volna őseiket az igaz hittől, ma is őseik hitét vallanák. Kérdezhetjük: Következik-e az erőszakos elszakadástól az igazság megváltozása?

Azok, akik azt állítják: maradjon mindenki abban a vallásban, amiben született, tanulmányozniuk kellene elfogulatlanul a hitújítás századát és azt, hogy a hivatás nélküli, asszonyokra éhes papok és könnyelmű várurak miként kényszerítették a népet az igaz hit

elhagyására, akkor sok embernek kinyílnék a szeme és visszatérne abba az Egyházba, melytől valamely öregapját erőszakosan elszakították.

Becsületes ember nem változtatja hitét

Azok beszélnek így, akik az igazság megismerésétől fáznak. E tetszetős jelszóval azért takaróznak, hogy az igazság elfogadásának kötelezettségétől felmentve érezzék magukat.

Ha helyt adunk ennek a jelszónak, akkor ezt mindenkire vonatkoztatni kell. Ebben az értelemben a Konfucius tanait követő kínaiaknak semmi körülmények közt nem volna szabad az ősi pogány hitet elhagyniok, sem a buddhistáknak az ő babonáságaikat, mohamedánoknak a legegyszerűbb erkölcsi törvényekkel ellenkező vallási felfogásaikat, a zsidóknak egyáltalában nem volna szabad Krisztust a világ Megváltójának elismerniök. Tilos volna a tévhitűeknek az isteni igazságokat hirdetni és azok megtérítésén fáradozni. Ha ennek a felfogásnak hódolunk, akkor teljesen felesleges a kereszténység is. Sőt azt kell mondanunk, hogy Krisztus is helytelenül cselekedett, amikor az igaz vallás hirdetésére küldte tanítványait. A tanítványoknak azt kellett volna mondani Krisztusnak: Uram! miért küldesz minket a Te tanaid hirdetésére? Azt akarod, hogy becstelenné tegyük magunkat, mert a világ szelleme szerint az embernek nem szabad vallását megváltoztatnia.

A becsület és a lelkiismeret egyenlően azt kívánja az embertől, ha meggyőződik saját vallása téves voltáról és az igaz vallás ismeretére jut, hogy elfogadja és kövesse azt. Becstelen az, aki elhagyja az igaz hitet vagy azt megtagadja. Ebben az értelemben jogosan mondhatjuk, hogy a világ felfogása szerint akkor tényleg nem voltak becsületesek az egymással ellentétes tanokat hirdető vallásalapítók. Ha a világ becstelennek tartja azt, aki hitét elhagyja, akkor mindenekelőtt meg kell bélyegezni az Egyháztól való hitszakadásokat is!

A különböző felekezetek szerzői mind pártütő katolikusok voltak, kik eltorzították a kereszténységet. Márpedig a pártütők véleménye nem vonhatta maga után az isteni igazságok megváltoztatását. Ha pedig nem változott meg az igazság, akkor lelkiismeretbeli kötelességük követőiknek visszatérniük az ősapák hitéhez, akik mind katolikusok voltak.

A katolikusnak nem azon a jogcímen nem szabad megváltoztatni hitét, mert abban született, hanem azért, mert az igaz hit birtokában van.

„Becsületes ember nem változtatja hitét”, erre a jelszóra akkor hivatkoznak előszeretettel, amikor valaki meggyőződésből az igazság ismeretére jut és katolikussá lesz. Azonban, ha valaki hűtlen lesz az ősi katolikus hithez, akkor hitehagyásában semmi kifogásolni valót nem találnak.

Aki ennek a téves felfogásnak hódol, az lebecsüli az igazságot, és megakadályozza azt, hogy az igazságot kereső lelkek a világosság ismeretére jussanak s ezáltal az üdvösséget biztosabban elnyerhessék. Vallási értelemben vett becsületességhez tartozik az igaz hit elfogadásának a kötelezettsége és annak követése!

Az Egyházon kívül nincs üdvösség

Krisztus isteni küldetése minden ember számára a világ végezetéig az üdvösségre szükséges igazságok fenntartása. Enélkül az egész emberiséget érdeklő isteni tanítás tisztasága ismeretlen maradna s a megváltás gyümölcsei örök időkre elvesztek volna az emberiség számára, mivel az ember magára hagyatva, az örökérvényű vallási igazságokat fel sem ismerhetné. Ezek felkutatására legtöbb embernek sem ideje, sem képessége nincs. Tehát a megváltás isteni tényének szükséges folyamánya, hogy ezeknek az igazságoknak feltétlenül

felismerhetőeknek kell lenniök és minden tévedéstől menten fennmaradniok, mert enélkül az emberiség ki lenne zárva az üdvözülés lehetőségétől.

Ez az igazság magában foglalja azt a hittételt, hogy Krisztus igaz Egyházának szükségszerűen az üdvösséget előmozdító összes igazságok birtokában kell lennie. Ezen az alapon tanítjuk, hogy a katolikus Egyházon kívül nincs üdvösség.

Ez a tan szigorúan hangzik nemcsak az Egyházon kívül állóknak, hanem még a hit dolgában tudatlan katolikusoknak is. Bármennyire is keménynek látszik e tan, az Egyház isteni küldetésénél fogva ebbéli álláspontját soha meg nem változtathatja, mert sohasem helyeselheti a téves emberi elgondolásokra alapított vallási nézeteket. Ha nem hirdetné teljes öntudatossággal ezt a tant, akkor lefokozná az isteni igazságokat és maga sem volna meggyőződve tanításának tisztaságáról.

Az Egyház, amikor azt tanítja, hogy az Egyházon kívül nincs üdvösség, ezzel nem tesz egyebet, mint ünnepélyesen kijelenti, hogy egyedüli birtokosa a teljes isteni kinyilatkoztatásnak. Hirdeti, hogy minden kételkedés nélkül biztos hittételeinek igazságában és hűséges őre az örök időkre szóló krisztusi tanításnak és kárhoztat minden tévelyt, mely Krisztus tanításával össze nem egyeztethető. Kötelességszerűen védelmezi az örök, változatlan hitigazságokat, melyekből egyetlenegy sem enged megmásítani, amint ezt a hitújítók cselekedték. E tannal az Egyház csupán azt jelenti ki, mit kell az embernek hinnie és cselekednie az örök üdvösség elnyerésére és mi zárja ki az embert az üdvösségből. Az Egyház még a legádázabb ellenségéről sem állítja, hogy elkárhozik. Ki üdvözül vagy kárhozik el, efelett az Egyház nem ítél. Az ítéletet az igazságos Istenre bízta. Az Egyház csak azt tanítja e hittétel által, hogy az nem üdvözölhet, aki tudatosan a megismert igazságoknak ellentmond és makacsságból nem akarja magát az igaz Egyház vezetésére bízni.

Az Egyházon kívül két oknál fogva lehet valaki: Vagy hibáján kívül, vagy mivel elpártolt az Egyháztól.

Azok, akik szerencsétlenségükre hitehagyó apáik bűne miatt az Egyházon kívül vannak és nincs alkalmuk az igaz Egyházat megismerni üdvözülhetnek, ha jóhiszeműségben minden kételkedés nélkül abban a leküzdhetetlen téves meggyőződésben élnek, hogy az ő vallásuk igaz, de emellett megteszik mindazt, amit az üdvösség elnyerésére szükségesnek tartanak. Ezek még akkor sem kárhoztathatók, ha tudatlanságból vagy leküzdhetetlen jóhiszemű tévedésből egyik vagy másik igazságot tagadják, mert Krisztus igaz Egyházának leküzdhetetlen nem ismerése nem teszi az embert bűnössé Isten előtt. A leküzdhetetlen akadály miatt, ha valaki nem is tagja az Egyháznak, lelkileg mégis Krisztus igaz Egyházához tartozik, amennyiben meg van benne a szándék mindenben Isten akaratának teljesítésére és készségesen Krisztus igaz Egyházának tagjává lenne, ha azt megismerné. Ki van azonban meggyőződve téves hitének feltétlen igazságáról és ki nem juthat legyőzhetetlen akadályok miatt az igaz Egyház ismeretére: ezt a szíveket és veséket vizsgáló Isten fogja megítélni.

Ellenkezik Isten irgalmával és az Egyház tanításával, hogy az üdvözülés lehetőségétől ki legyen zárva az a sok jóindulatú és istenfélő nemkatolikus csak azért, mivel legyőzhetetlen akadályok miatt az Egyházon kívül állanak és nem ismerik Krisztus igaz Egyházát. Ahhoz azonban, hogy valaki üdvözülhessen, a megszentelő kegyelem szükséges. Hittétel, hogy megszentelő kegyelem nélkül senki sem üdvözülhet. A megszentelő kegyelmet megnyerik a keresztség szentségében az Egyházon kívül állók is. Mindemellett a jóhiszemű tévelygők üdvössége nehezebb, mivel nélkülözik az üdvösségre szolgáló segédeszközöket. Hiányzik náluk elsősorban a legfontosabb: a bűnbánat szentsége, mint az üdvösségre elkerülhetetlenül szükséges szentség azok számára, akik halálos bűn állapotában vannak. Ez a szentség az, mely az embert a bűn állapotából a kegyelmi állapotba visszahelyezi. Az a felfogás pedig, hogy valaki halálos bűn állapotában üdvözülhessen, ellenkezik az isteni igazsággal.

Az Egyház tanítása szerint lelkiatya hiányával – szükség esetén – a tökéletes bánat megtisztít a bűntől. Ennek alapján valljuk: ahol áthidalhatatlan a tudatlanság, ott az

Úristennel való teljes kiengesztelődést lehetővé teszi a minden bűnre irányuló tökéletes bánat. Ha ez megvan, akkor azok, akik önhibájukon kívül nem tagjai az Egyháznak, biztosan számíthatnak Isten irgalmára. Tökéletes bánatra vonatkozólag azonban meg kell jegyezni azt is, hogy igazi tökéletes bánata az Egyházon kívül állók közül csak annak lehet, aki nemcsak bűneit bánja, hanem hajlandó megtenni mindent, ami Isten rendelése szerint az üdvösség elnyerésére szükséges. Ehhez pedig mindenekelőtt tartozik, belépni Krisztus igaz Egyházába, ha meg van győződve arról, hogy az a vallás, melyet követ, nem lehet igaz vallás. Aki az igazság ismeretére jut, de emberi tekintetből vagy hanyagságból nem hajlandó az igaz Egyház tagjává lenni, annak nem lehet igazi bánata, mivel épp azt a bűnét nem bánja meg, mely a legnehezebb akadályt gördíti lelke üdvössége elé.

Azok, akik saját hibájukból nem tagjai az Egyháznak, egyáltalában nem menthetők. Ezek közül egy sem meggyőződésből hagyta el az Egyházat, hanem inkább gögből, bűnös szenvedélyből, vagy önzően valamely előnyös, személyes vagy anyagi okból, hivatalbeli előléptetés, vagy pillanatnyi képzelt sérelem, könnyelműség, leggyakrabban jó házasság miatt, vagy hogy szabadulhassanak házastársuktól. Különösen 1895-ig a polgári házasság behozatala előtt lettek a katolikus intelligencia köréből sokan válási ok miatt protestánsok, hogy újabb házasságot köthessenek. Ezek hiába akarják menteni az Egyháztól történt elpártolásukat, igazi okot nem hozhatnak fel mentségükre. Ezek Krisztustól elszakadva lépik át az örökkévalóság kapuit, ahol szembetalálják magukat a szigorú Bíró megfellebbezhetetlen ítéletével.

Nincs példa, hogy valaki azért lett volna hűtlen az Egyházhhoz, mintha meg lett volna győződve arról, hogy a katolikus Egyház nem Krisztus igaz Egyháza; vagy azért, hogy buzgóbban munkálkodjék lelke üdvösségén, hanem a hitehagyások oka rendszerint, hogy túltegyék magukat szigorúbb erkölcsi törvényeken, melyek nem engedik az embert kénye-kedve szerint élni. Az Egyházba ellenben mindig nyomós okok és az isteni igazságok keresése vezeti vissza a lelkeket. Találunk ezek között nagy tudósokat, királyi hercegeket, államférfiakat, diplomátákat, világhírű írókat, különféle felekezetek lelkészeit, akik nagy áldozatok árán lettek katolikusokká, mint pl. Krisztina svéd trónörökös királyleány. Vannak, akik elvesztették méltóságukat, vagyonukat, de mindez nem akadályozta őket, hogy Krisztus igaz Egyházának tagjai lehessenek. Azért hoztak oly nagy áldozatot, mert komolyan vették lelkük üdvösségét és a krisztusi igazságokat. Érezték annak a kötelezettségét, hogy ha meg akarják menteni lelküket, vissza kell térniük abba az Egyházba, melyhez apáik hűtlenek lettek.

Az Egyház igaza mellett szól, főleg az, hogy nincs példa arra, hogy egy jó katolikus az élet legkomolyabb pillanatában, amikor utolsó útjára, az örökkévalóságba készül, megtagadta volna katolikus hitét. Egyházon kívül állók közül azonban épp az istenfélőbbek közül akadnak, akik épp haláluk előtt menekülnek az Egyház anyai kebelébe. Utolsó óhajuk, hogy az Egyház szentségei által megerősítve megtalálhassák a boldog örökkévalóságba vezető biztos utat.

Angolországban újabban évenként tízezzel lesznek katolikussá, köztük néhány száz lelkész. Nemrég 50 anglikán lelkész kiáltványt adott ki, mely sürgeti az Egyházba való visszatérést. A kiáltvány így hangzik: „A mi Urunk csak egy Egyházat alapított s ezen Egyház tagjainak egymással közösségben kell élniök. Ez az egyetlen Egyház Péteren, mint alapon építettet”. Ugyanily irányú mozgalom indult meg az amerikai protestáns lelkészek közt, ahol az Egyházba visszatértek száma évenként 70 ezer körül van, Marheineke, a híres protestáns teológus megvallotta: „A kat. Egyház tanrendszere legnagyobb következetességű a legkisebb részletig”.⁶³ Masaryk, a csehszlovák köztársaság elnökének

⁶³ System II. 84.

valamikor az volt a jelszava: „Leszámolni Rómával”, de 75 éves korában kezdte tanulmányozni a katolicizmust s végső megállapítása: „Elismerem, hogy a protestantizmus egyetemes fejlődése a katolicizmusba torkolódik. Nyíltan állítom, mert erre a meggyőződésre jutottam mostani tanulmányaim során”.

Bizonyos az, ha a másvallásúakban volna jóakarát a katolikus Egyház hittételeinek a megismerése iránt, s ha azokkal személyes érintkezésbe lépnének, könnyen meggyőződhetnének azok igazságáról s minden nehézség nélkül az lenne végső megállapításuk, hogy egy Akolban egy Pásztor vezetése mellett egyesülniök kötelességük. Ide jutáshoz azonban mindenekelőtt szükséges, hogy erős legyen az emberben Krisztus istenségében való hit. Higgyen saját feltámadásában, örök büntetésben és égjen lelkében az a vágy, hogy e gond teljes élet után Krisztus megoszthatatlan tanítása által el akarja nyerni a boldog örökkévalóságot. Ahol ég a kutató lelkében a hit és elfogulatlanul teljesen átengedi magát az igazságnak és komolyan veszi lelke üdvösségét, az mindenkor megtalálja az Egyházba vezető utat, csak ne gördítsen akadályokat az isteni kegyelem hívó szava elé.

Krisztus Urunk a megváltás által megadta az emberiségnek az összes szükséges kegyelmeket, de nem üdvözít senkit, aki önmaga részéről teljesen meg nem hódol a megismert igazság előtt s a szerint nem rendezi be életét.

Ezek után felvethetjük azt a kérdést: Mit kell tartanunk azokról, akik kételkednek vallásuk igazában?

Nem állíthatjuk róluk, hogy az üdvözülés lehetőségétől ki volnának zárva. Azonban ki kell jelentenünk, hogy üdvösségük komolyan veszélyben forog. Lehetetlen, hogy főleg a műveltebbeket ne ejtse gondolkodóba a felekezetek sokasága, és az, hogy annak a sok vallásújítónak mind vagy egyenként lehetett-e isteni küldetése valamely felekezet megalapítására és saját belátása szerint meghatározni, mit kell az embernek hinnie és cselekednie az üdvösség elnyerésére.

A kételkedőknek lelkiismeretben kötelessége minden élőítélettől és kényszertől menten keresni az igazságot, s megtenni mindent, hogy az igazság ismeretére jusson. Mert ha a mindennapi életben minden aprólékosság érdekel bennünket és keressük az igazságot, nem lehetünk közömbösek a legfontosabb ügy, a lélek üdvössége iránt. Aki ezt elhanyagolja, ezért az Isten előtt felelős. S hogy tudja-e magát igazolni a szívet-lelket vizsgáló Bíró előtt, ezt csak az örökkévalóságban fogjuk megtudni.

Ahol az igaz Egyház megismerése lehetetlenségbe ütközik, vagy akik jóhiszemű tévedésben annyira megerősödnek, hogy abból nem tudnak kibontakozni, azok, ha a maguk részéről megteszik mindazt, amit az üdvösség elnyerésére szükségesnek tartanak és Isten szeretetében vannak, üdvözülhetnek. Ezekről a jóhiszemű tévedőkről egyáltalában nem mondhatjuk, hogy nem volnának kedvesek Isten előtt.

Az Egyházon kívül álló felekezetek türelmetlenséggel vádolnak bennünket, mivel nyíltan Krisztus egyedül üdvözítő Egyházának valljuk magunkat. A protestáns Szemle 1927. december havi száma keményen ki is kel ez ellen s ezzel szemben minden keresztény felekezetet üdvözítőnek ismer el, sőt a katolikus Egyházat is. Ha felfogása szerint a katolikus Egyházban elnyerhető az üdvösség, akkor mire való a kereszténységnek több száz felekezetre való szétforgácsolódása, amikor az a kereszténység is üdvözít, amelytől elszakadtak? Ha pedig felfogásuk szerint nem merik állítani felekezetükről, hogy egyedül az a felekezet, melyhez tartoznak, egyedül üdvözítő, ezzel már elismerik, hogy nem lehetnek a feltétlen krisztusi igazságok birtokában. Ha pedig szerintük minden felekezet üdvözít, akkor megengedik, hogy az egymással ellentétes tanokat hirdető felekezetek mind igazak, holott ez legelképzelhetőbb képtelenség, mivel a krisztusi igazságok csak egyek lehetnek.

Aki elfogulatlanul elmélkedik Krisztus művéről és isteni küldetéséről, annak – legyen a legelfogultabb, – azt az egyet be kell ismernie, hogy Krisztus nem azért adott örök időkre

szóló tanítást minden ember számára, hogy ki-ki saját külön belátása szerint keresse az üdvösségét, vagy saját véleménye szerint állítsa fel hittételeit.

Krisztus tanítása egy. Tehát az ő akarata, hogy hívei az általa alakított egyetlen Egyházban egyesüljenek és a maga egészében fogadják el tanítását.

Az Egyháznak ezt a hittételt kötelessége hirdetni, mert ha nem hirdetné, akkor megtagadná a krisztusi igazságokat, vagy pedig azokat a tévellyel keverné egybe. Ennek a hittételnek hirdetése nem vallási türelmetlenség, hanem szorosán vett kötelesség, mert az Egyház szentül meg van győződve arról, hogy kizárólagosan ő Krisztus igaz Egyháza, mely a maga tisztaságában megőrizte az örök időkre szóló csatlakozhatatlan krisztusi tanítást. Felekezetekről pedig az a véleménye, hogy ezek közül egy sem bírja a teljes isteni igazságokat. E tanításnál fogva az Egyház nem lehet türelmes a tévely iránt, s azt még kevésbé helyeselheti. Az Egyház csupán a tévelyt kárhoztatja és azt kárhoztatni kötelessége isteni küldetésénél fogva, de a tévelygőt sohasem gyűlöli, személye iránt szeretettel és tisztelettel viseltetik. Amint nem nevezhetjük türelmetlenségnek figyelmeztetni valakit a helyes útra, ha téves úton jár, mely könnyen vesztét okozhatja, épp így nem türelmetlenség az Egyház részéről megmutatni az üdvösségre vezető biztos utat azoknak, akik hibájukon kívül téves vallási nézeteket vallanak és lelkük üdvössége veszélyeztetve van.

Ennek a tannak hirdetését a lelkek üdvé iránti igazi krisztusi szeretet követeli. Mindent kívánhatnak tőlünk az Egyházon kívül állók, csak azt az egyet nem, hogy emberi tekintetből vagy udvariasságból megtagadjuk az igazságot. Ha egyszer elvesztenők az igazságot, akkor elvesztenénk mindent. Elvesztenénk Krisztust és Vele lelkünk üdvösségét.

Mi abban a biztos tudatban vagyunk, hogy kizárólagosan nálunk vannak a hamisítatlan és az elpusztíthatatlan örök krisztusi igazságok. Ezt nekünk fennszóval és bátor öntudattal hirdetni kötelességünk. Ebből nem engedhetünk, mert ha engednénk, akkor Krisztus igaz Egyháza már megszűnt volna létezni.

Minden katolikus érezze magát boldognak, hogy Isten kegyelméből az egyedül üdvözítő Egyházban születhetett. Köszönjük meg a mi Urunknak Jézus Krisztusnak ezt az irántunk tanúsított végtelen kegyelmét. A hála pedig álljon abban, hogy szent hitünk megismerése által minél bensőségesebb legyen a mi vallásosságunk és az Egyházhoz való ragaszkodásunk. Valljuk meg bátran mindenkor hitünket, legyünk készek hitünkért minden áldozatra, akár a vértanúságra is. Legyünk Krisztus Szíve szerinti katolikusok. Magunkat, családunkat és környezetünket tegyük tevőleges hitszerinti cselekvő öntudatos katolikusokká. Tanítsuk az igazságra a tudatlanokat és erősítsük meg a hitben a gyengéket. De nemcsak katolikus testvéreinket, hanem az Egyházon kívül állókat is vezessük rá a katolikus vallás főséges és mélyes tanítására. Nekünk a világosság hirdetőinek kell lennünk, hogy magunkat és mások lelkét megmentjük az örök életre. Ha ezt tartjuk szem előtt, akkor majd beteljesedik a szívek vágya és Krisztus akarata: „Egyek legyetek”. – „Legyen egy Akol és egy Pásztor”.